

BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED

deeldossier 5: 'De nieuwe infirmerie van 1658'



Ligging:

Herkenrodeabdij 1
3511 Kuringen

Kadastrale ligging:

Hasselt 13^{de} afdeling/Kuringen 3^{de} afdeling, sectie E, perceelnummer 32F (deel).

Beschermingsbesluit:

De gebouwen op de site van de voormalige Abdij van Herkenrode zijn beschermd als monument bij KB van 5 december 1974. De omgeving werd door hetzelfde besluit beschermd als landschap.

Beheersplan opgemaakt door:

HEKATE erfgoedonderzoek
Bostsestraat 1
3300 Tienen

Opdrachtgever:

Patrimonium Zusters van het Heilig Graf vzw
Herkenrodeabdij 1
3511 Kuringen

Inhoudsopgave

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed.....	3
1.1. Administratieve gegevens.....	3
1.2. Perimeter van het beheersplan	3
1.3. Leidraad bij het beheersplan.....	4
2. HISTORISCHE NOTA van de infirmerie (1658)	5
2.1. Wat voorafging	5
2.2. Nieuwe hoogten met Anna Catharina de Lamboy (1653-1675).....	7
2.3. De bouw van een nieuwe infirmerie in 1658	8
2.4. Opslagplaats en boerenhuis na de Franse Revolutie.....	9
2.5. Restauratie van het exterieur in 1984 -1985	10
3. BESCHRIJVING van de ERFGOEDELEMENTEN van de infirmerie (1658)	12
3.1. Ruimtelijke context.....	12
3.2. Exterieur.....	12
3.3. Interieur.....	15
4. BESCHRIJVING van de ERFGOEDWAARDEN van de infirmerie (1658).....	20
4.1. Historische waarde.....	20
4.2. Architectuurhistorische waarde	21
4.3. Artistieke waarde	21
5. Onderbouwde VISIE op het TOEKOMSTIG BEHEER van de infirmerie (1658)	22
5.1. Bewaren gaat voor vernieuwen	22
5.2. Maximaal behoud en versterking van de erfgoedwaarden.....	23
Voor het exterieur	23
Voor het interieur:	23
5.3. Herbestemming als sleutel voor de toekomst	24
6. OPSOMMING van WERKZAAMHEDEN en diensten.....	25
7. Manier en tijdstip van OPVOLGING	28
8. BIJLAGEN	28

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed

1.1. Administratieve gegevens

Naam

Voormalige Abdij van Herkenrode

Beschermingsbesluit(en) en – statuut

De gebouwen op de site van de voormalige Abdij van Herkenrode zijn beschermd als monument bij KB van 5 december 1974. De omgeving werd door hetzelfde besluit beschermd als landschap.

Kadastrale ligging

Hasselt 13^{de} afdeling/Kuringen 3^{de} afdeling, sectie E, perceelnummers 32F (deel).

Juridische toestand

Vastgesteld relict Inventaris Bouwkundig Erfgoed (ID 22246)

Relict Landschapsatlas (ID 135252)

Relictzone Demervallei Limburg (code R70054)

Ankerplaats Abdijsite Herkenrode (code A70005)

Goedgekeurd landschapsbeheersplan 'Voormalige abdijsite van Herkenrode' (M.B. 06.11.2014)

Gewestplan Vlaanderen: natuurgebied en parkgebied.

1.2. Perimeter van het beheersplan



1.3. Leidraad bij het beheersplan

Voorliggende beheersplan behelst het gebouwd erfgoed op de kloostersite van de Abdij van Herkenrode. Omwille van het gebruiksgemak voor eigenaars, gebruikers, ontwerpers en consulenten, werd voor elk gebouw afzonderlijk een deeldossier opgemaakt volgens de decretaal vastgelegde hoofdstukken van een beheersplan. Zo heeft elk gebouw een eigen beheersplan, met een gebouwgerelateerde historische nota en beschrijving, een eigen erfgoedwaardering en beheersdoelstellingen op maat. De open ruimte op de kloostersite en de (resten van) verdwenen gebouwen worden behandeld in een algemeen, kadervormend deel, 'kloostersite', dat enerzijds de inleiding op het beheersplan vormt en de evolutie van de site schetst van het ontstaan tot vandaag, en anderzijds beheersdoelstellingen formuleert voor het ensemble van gebouwen en de open ruimte op de site. Dit deeldossier moet dus steeds gelezen worden samen met het inleidende deeldossier 'kloostersite - algemeen'.

2. HISTORISCHE NOTA van de infirmerie (1658)

Voor een volledig overzicht van de historiek van de abdijsite van Herkenrode, zie deeldossier 1, 'kloostersite - algemeen'.

2.1. Wat voorafging

De Abdij van Herkenrode zou volgens de overlevering gesticht zijn in 1182, toen Gerard I van Loon (1171-1194) de site van Herkenrode aan en zekere Broeder Hendrik schonk om er een klooster voor zusters op te richten. Van deze schenking zijn geen schriftelijke bewijzen bewaard. Wel vermeldt Lodewijk II van Loon, zoon van Gerard, de schenking in een oorkonde uit 1213. Het klooster van Herkenrode werd in 1217 opgenomen in de Orde van Cîteaux. Het werd zo het eerste Cisterciënzerklooster in de Nederlanden en zou al gauw uitgroeien tot de grootste vrouwenabdij van die orde. Dat was initieel te danken aan de graven van Loon, die het klooster begiftigden met gronden, tienden en patronaatsrechten en die Herkenrode kozen als hun begraafplaats. Later waren het vooral de prins-bisschoppen van Luik die bijdroegen aan de rijkdom van de abdij. Na de inlijving van het graafschap Loon in 1366 resideerden zij immers regelmatig in het nabijgelegen grafelijk slot in Kuringen en onderhielden ze nauwe banden met de abdij en met de koordames, die vaak van adellijke afkomst waren.

Over het uitzicht van de abdij vóór het begin van de 16^{de} eeuw zijn haast geen gegevens gekend. Er zijn geen schriftelijke bronnen die de gebouwen van de abdij beschrijven en buiten een verluchte aflaatbrief van 16 april 1363¹, zijn er ook geen iconografische bronnen van de eerste abdijsgebouwen bewaard. De abdij moet toen, naast de kerk ook nog verblijven voor de abdis, koordames en kloosterzusters gehad hebben, pandgangen, gemeenschappelijke ruimten en bedrijfsgebouwen. Met uitzondering van 13^{de}-eeuwse bouwsporen in de abdijsmolen zijn hiervan geen bovengrondse resten bewaard.

De tweede helft van de 15^{de} eeuw was geen voorspoedige periode voor de abdij van Herkenrode. Steeds opnieuw oploeiende conflicten tussen de prins-bisschoppen van Luik en de Bourgondische hertogen zaaiden onrust en vernieling. Niet alleen op de abdijsite maar ook in de leendommen van Herkenrode werd geplunderd en brand gesticht. Dat leidde tot de verwoesting van tal van gebouwen, een vermindering van de landbouwopbrengsten en een aanzienlijke daling de financiële inkomsten. Daar bovenop werden regelmatig zware oorlogsbelastingen gevorderd. Het duurde dan ook niet lang voor de abdij zich genoodzaakt

¹ Zie deeldossier 1, 'kloostersite – algemeen'.

zag om goederen te verkopen en leningen aan te gaan om te voorzien in het levensonderhoud en om de oorlogsschade te herstellen. Pas na 1510 kwam een einde aan de periode van politieke onrust en economische tegenspoed. De rust keerde weer, het land bracht opnieuw op en de handel kende een opleving.

Onder impuls van Evrard de la Marck (1505-1538), prins-bisschop van Luik die het vlakbij gelegen kasteel van Kuringen liet herstellen en er regelmatig resideerde, en dankzij de verbeterde financiële situatie keerde het tij voor Herkenrode. Er was opnieuw geld om gebouwen te herstellen of aan te passen en zelfs nieuw te bouwen. Dat laatste was nodig, gezien abdis Gertrudis de Lechy (1491-1519) het abdijleven grondig hervormde en het leven als communauteit voortaan centraal zou staan. Cruciaal daarbij waren gebouwen die dienst konden doen voor gezamenlijke activiteiten of functies.

Het zogenaamde 'vakwerkgebouw' dat de verblijven van de koordames huisvestte, werd opgetrokken in 1512-1513² en markeert de start van een grootse bouwcampagne die haar hoogtepunt zou kennen in de jaren 1520 en van Herkenrode decennialang een ware bouwwerf maakte. Tussen 1513 en 1548 zouden op de abdijsite nog een kapittelhuis (1520) gebouwd worden, een nieuwe kerk (1521), een slaapzaal (1521) bij het kapittelhuis, een sanitair blok met badkamer (1521), een naaikamer (1521), toiletten (1521), pandgangen (1521, 1522), een vleesrefter (1521), een infirmerie (1522)³, een kleine zaal (1521), een abdissenkwartier met privekapel (1520 en ca. 1538)⁴ en een brouwerij (1548). In het midden van de 16^{de} eeuw beschikte Herkenrode over een nagenoeg volledig nieuw klooster.

De volgende 100 jaar werd er praktisch niet meer gebouwd in Herkenrode. De talrijke godsdienstoorlogen waaronder de tachtigjarige oorlog (1568-1648) en de dertigjarige oorlog (1618-1648)⁵, hadden een nefaste weerklank op de landbouw. De plunderingen van de hoeves deden de pachtprizen in elkaar stortten en de opbrengst van de tienden halveren. Ook de betalingen van cijzen en renten verliep moeilijk waardoor de inkomsten van de abdij drastisch daalden en de abdij andermaal in geldnood kwam. Met de Vrede van de Pyreneeën⁶ tussen Frankrijk en Spanje in 1659 keerde de rust langzaam terug in het land van Loon. De landbouw herstelde zich, waardoor de geldcirculatie terug op gang kwam. Steden

² Zie deeldossier 2, 'zusterverblijven of vakwerkgebouw'.

³ Zie deeldossier 3, 'oude infirmerie'.

⁴ Zie deeldossier 4, 'oud abdissenkwartier, nu klooster'.

⁵ Beide beslecht in de Vrede van Westfalen in 1648.

⁶ De Vrede van de Pyreneeën maakte een einde aan het Spaans-Franse conflict dat voortvloeide uit de Dertigjarige oorlog.

herbouwden hun stadhuizen en talrijke stadswoningen werden opgetrokken. Ook de abdij van Herkenrode ging opnieuw beleggen en kon nieuwe eigendommen verwerven.⁷

2.2. Nieuwe hoogten met Anna Catharina de Lamboy (1653-1675)

Met de aanstelling van Anna Catharina de Lamboy (1653-1675)⁸ tot abdis van Herkenrode kon eindelijk gestart worden met de heropbouw van de abdij. Als geen ander heeft ze haar stempel gedrukt op het uitzicht van de abdij met onder meer de bouw van de imposante tiendenschuur (1656), de bouw van een nieuwe monumentale infirmerie (1658) waarna de oude infirmerie werd omgevormd tot aangename damesvertrekken, het bijbouwen van een sacristie aan de kerk (1661), de bouw van het indrukwekkende hoevecomplex met twee hoektorens (1669) en de bouw van een galerij die het afgelegen abdissenkwartier via het damesverblijf met de kerk verbond (ca. 1669)⁹. Ze liet een nieuw hoofdaltaar maken voor het Heilig Sacrament van Mirakel dat de uitstraling van Herkenrode nog moest vergroten en bestelde een kunstig praalgraf voor zichzelf. Beide bestellingen werden geplaatst bij de gerenommeerde Antwerpse beeldhouwer Artus Quellinus de Jonge (1625-1700) maar het hoofdaltaar zou pas gerealiseerd worden na haar dood door de befaamde Luikse beeldhouwer Jean Del Cour (1627 – 1707)¹⁰.

Op vraag van de abdis startte landmeter Peter Meysman (1629-1696) in 1669 met de opmeting van alle eigendommen en tiendengronden van de abdij. Zijn werk resulteerde in 1685 in een vijfdelig kaartboek¹¹ waarin ook de eerst gekende overzichtskaart van de abdij is opgenomen (afb. 1). Ondanks de eerder slordige en onnauwkeurige weergave zijn de

⁷ G. Caluwaerts en M. Van der Eycken, *Prosopografie: Dames ende susters in Monasterium Herkenrode*, dl. 1, Hasselt, p. 126-127 en 132-133.

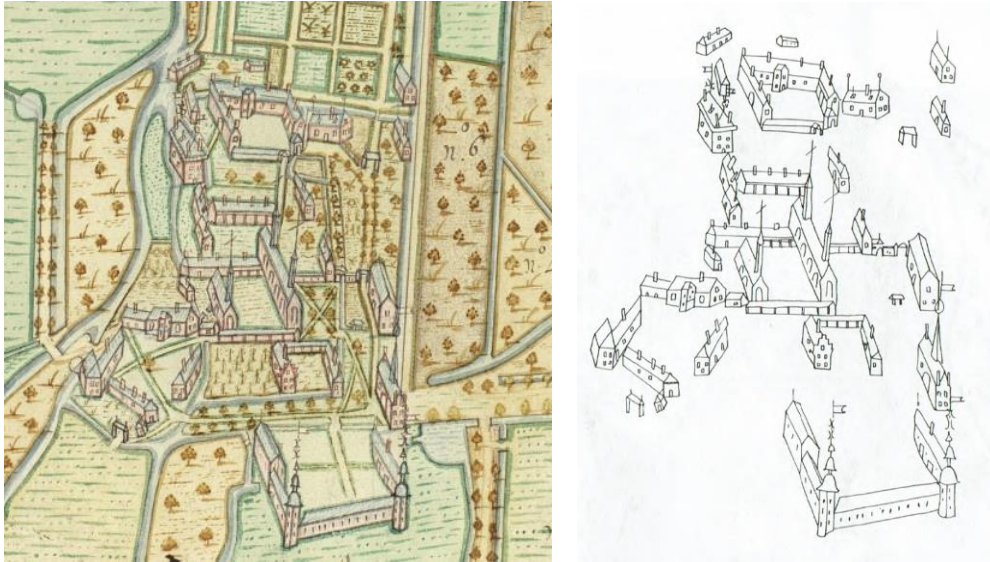
⁸ Anna Catharina de Lamboy (1609-1675) was de dochter van Guillaume baron de Lamboy, heer van Desseneer, Kortesseem, Croonendaal en Wintershoven en Margaretha de Méan. Haar boer Willem III de Lamboy was veldmaarschalk bij het Keizerlijk leger in het verslagen Bohemen en vergaarde enorme rijkdom tijdens de dertigjarige oorlog.

⁹ Peter Meysman maakte twee overzichtskaarten van de abdij: de kaart van 1669 opgenomen in het kaartboek (Archief bisdom Luik, G.I. 5 folio A), en een losse kaart 'Caerte figurative des Edel Clooster van Herkenrode' van 1670 (Bibliothèque Chiroux-Croisiers, Luik, 155 op 197cm). De galerij is enkel afgebeeld op de kaart van 1670. Aangezien Meysman ten tijde van de opmetingen in de abdij resideerde, mag aangenomen worden dat de optekening accuraat is en de galerij tussen 1669 en 1670 gebouwd werd. Zie deeldossier 1: 'Kloostersite – algemeen', bijlage 4, figuur 3 tot 6.

¹⁰ Zowel het altaar als het grafmonument werden na de Franse Revolutie overgebracht naar de Virga-Jessebasiliek in Hasselt.

¹¹ Luik, Archief van het Bisdom, Abbaye de Herkenrode, G I 5-9, Kadastraal register van landmeter Peter Meysman, 1669-1685 (www.evequesdeliege.be).

verschillende gebouwen duidelijk te onderscheiden en geeft de kaart een goed beeld van het wegennet binnen de abdij en het bovengrondse verloop van het grachtenstelsel¹².



Afbeelding 1: Uittreksel uit het kaartboek van Meysman, 1669 – Bron: Archief bisdom Luik, G.I. 5 folio A (www.evequesdeliege.be) en het gebouwenbestand overgetekend door M. Impe - Bron: M. Impe, *De gebouwen van de Herkenrode-Abdij*, in: *Limburg, Het oude land van Loon*, jg 34, 1979, p. 199, fig. 18.

2.3. De bouw van een nieuwe infirmerie in 1658

Onder het abbatiaat van Anna-Catharina de Lamboy kende de abdij een ongeziene bloei waarbij het aantal monialen het record bereikte van 50 koordames en 31 lekezusters¹³. Om de koordames te kunnen huisvesten werd de oude infirmerie in het verlengde van de zustervertrekken, omgevormd tot slaapgelegenheid. De hierdoor noodzakelijke bouw van een nieuwe "Siekhuis" kon mede gerealiseerd worden door een schenking van 350 gulden door Louis van Hinnisdael uit Kerkom (+1662)¹⁴. Het imponerende gebouw in Maaslandse renaissance werd geïsoleerd opgetrokken ten noorden van de oude infirmerie en het abdissenkwartier, op een verhevenheid grotendeels omgeven door een kunstmatige

¹² M. Willems, *Het landboek met kaarten van Peter Meysman. De betekenis vandaag voor de studie naar de geschiedenis van Limburg en de Abdijsite Herkenrode in het bijzonder*, in: *Monasterium Herkenrode*, dl. 4, Hasselt, p. 167-169.

¹³ J. Moons, *De Herkenrodeabdij en haar domein op het einde van het Ancien Régime* in: *Limburg, Het Oude Land van Loon*, extra uitgave 1, Hasselt, 2001, p. 37.

¹⁴ De adellijke familie de Hinnisdael was één van de meest gerespecteerde geslachten in Haspengouw, die reeds in de 14^{de} eeuw het achterleen Kerkom in hun bezit kregen. Barbara de Hinnisdael, nicht van Louis van Hinnisdael, ging Anna-Catharina de Lamboy vooraf als abdis (1637 – 1653) en Françoise de Hinnisdael was ten tijde van het abbatiaat van de Lamboy koordame in Herkenrode.

aftakking van de Demer. Vermoedelijk speelden brandveiligheid en hygiëne hierbij een rol. Geld noch moeite werden gespaard om het gebouw voor de zieke en bejaarde kloosterlingen zo gerieflijk mogelijk in te richten. Een indicatie over de inrichting van het gebouw en de inboedel is terug te vinden in een inventaris van de infirmerie opgemaakt op 17 oktober 1669 door priorin en ziekenmeesteres Agnes de Glimes. Het document vermeldt een:

- "D' Aptyere" (apothek);
- "Aude Jouffrauwe¹⁵ Camer met twee Ledicanten met violette behangsels met yder een bedde, hoopelinge, sargie en oorcussen";
- "Jonge Jouffrauwe Camer met twee Ledicanten met grau behancksels met yder een bedde, hoopelinge, sargie en oorcussen";
- "Susters Camer met dry Ledicanten met gruen behangsels met yder een bedde, hoopelinge, sargie en oorcussen" en
- "inde kuecken een ledicant en een bedstee slechtelyck met gruen behangen".¹⁶

2.4. Opslagplaats en boerenhuis na de Franse Revolutie

Na de Franse Revolutie en de antigodsdienstige politiek die daaruit volgde, vluchtte het merendeel van de Cisterciënzerinnen van Herkenrode onder leiding van abdis Josephine de Gondrecourt (1791-1796) naar Duitsland. Toen in 1796 alle kerkelijke instellingen afgeschaft werden, verlieten de zusters op 12 december 1796 definitief de abdij. Op 19 februari 1797 werd de abdij van Herkenrode openbaar verkocht aan de Hasseltse opkopers Guillaume Claes (1797-1841) en Pierre Libotton. Zij kochten het volledige domein en richtten er een suikerraffinaderij, een stokerij en een spinnerij in en gaven de eeuwenoude religieuze gebouwen een industriële functie. In 1827 zou Claes - die resideerde in het Abdissenkwartier en het omvormde tot 'kasteel' - de volledige abdij in zijn bezit krijgen door financiële perikelen van Libotton en diens opvolgers.

Met de nieuwe eigenaars kreeg ook de infirmerie van 1658 een nieuwe functie. Aanvankelijk werd ze "herbestemd" tot graanmagazijn (1813)¹⁷ om daarna samen met de oude infirmerie die eveneens was omgevormd tot schuur, verpacht en in gebruik genomen te worden als

¹⁵ De koordames werden aangesproken met "juffrouw", de lekenzusters met "susters".

¹⁶ Zie Bijlage 5, figuur 1: *Inventaris Van Het Sieckhuys op geleverd door Vraù Priorinne Agnes Glimes aen Jouffrau Chateau nù aen comende Sieck Meesteresse den 17 octobres 1669* – Bron: Rijksarchief van Hasselt, Fonds Herkenrode, nr. 314, folio 33 v^o - 34v^o.

¹⁷ 'Etat des bâtimens de Herckenrode en 1813' opgemaakt Guillaume Claes en aangevuld door zijn zoon Ulysse. In de lijst worden de functies van de gebouwen en de wijzigingen aan de site tussen 1813 en 1847 opgesomd. Zie deeldossier 1, 'Kloostersite – algemeen', bijlage 5, figuur 15.

landbouwerswoning. Een prentkaart van het 'hof' met beide infirmerieën (afb. 2) toont een deel van de oude infirmerie met vakwerkstructuur en de nieuwe infirmerie rond 1912, datum van afstempeling van een identieke prentkaart.



Afbeelding 2: Prentkaart 'Herckenrode - Ancienne infirmerie', ca. 1912 - collectie Hekate.

2.5. Restauratie van het exterior in 1984 -1985

Tot 1972 bleef Herkenrode in bezit van de erfgenamen van de familie Claes. In dat jaar kochten de Kanunnikessen van het Heilig Graf van de priorij Sion in Bilzen het 16^{de}-eeuwse abdissenkwartier en het tot 'kasteel' omgevormde 18^{de}-eeuwse abdissenhuis met achterliggend Engelse landschapspark. De relictten van het 16^{de}-eeuwse abdissenkwartier werden geïntegreerd in een nieuw gebouwd klooster en uitgebreid met een kerk naar ontwerp van ingenieur-architect Lucas Van Herck. De 18^{de}-eeuwse abdissenvleugel werd ingericht als bezinningscentrum. In 1983 verwierven de zusters ook de 'oude' infirmerie (schuur), de 'nieuwe' infirmerie van 1658 en de resterende vleugels van het 16^{de}-eeuwse zusterverblijf (vakwerkbouw) die tot 1992 in gebruik zullen blijven als pachthof.

Jarenlange verwaarlozing en het gebruik als pachthof noopte omstreeks het midden van de jaren 1980 tot een dringende restauratie van de buitengevels van de infirmerie. De werken werden uitgevoerd door de firma Corvers uit Veerle-Laakdal onder leiding van architect M.

Lavigne uit Bilzen¹⁸ en behelsden vooral het vervangen van sterk verweerde Maastrichterstenen (bijlage 3; foto 13) door steen uit de Sibbergroeve (Valkenburg) en het herstellen en vervangen van een aantal aangetaste Maaskalkstenen vensterstijlen. Het baksteenmetselwerk werd opnieuw opgevoegd, het schrijnwerk en smeedwerk hersteld en geschilderd.

Literatuur

Caluwaerts G. en Van der Eycken M., *Prosopografie: Dames ende susters* in: *Monasterium Herkenrode*, dl. 1, Hasselt, p. 43-331.

Impe M., De gebouwen van de Herkenrode-Abdij, in: *Limburg, Het oude Land van Loon*, jg. 34, 1979, p. 157-228.

Moons J., *De Herkenrodeabdij en haar domein op het einde van het Ancien Régime* in: *Limburg, Het Oude Land van Loon*, extra uitgave 1, Hasselt, 2001.

Willems M., *Het landboek met kaarten van Peter Meysman. De betekenis vandaag voor de studie naar de geschiedenis van Limburg en de Abdijsite Herkenrode in het bijzonder*, in: *Monasterium Herkenrode*, dl. 4, Hasselt, p. 113-186.

Archief

Hasselt, Archief Onroerend Erfgoed

Kuringen, archief van de Kanunnikessen van het Heilig Graf

Rijksarchief Hasselt

Website

www.evequesdeliege.be

www.hasel.be

¹⁸ Archief Onroerend Erfgoed Hasselt, doos DL 149 Hasselt – Kuringen, abdij van Herkenrode – infirmerie: restauratiedossier 1984-1985.

3. BESCHRIJVING van de ERFGOEDELEMENTEN van de infirmerie (1658)¹⁹

3.1. Ruimtelijke context

De abdijsite van Herkenrode is momenteel verdeeld onder twee eigenaars: de Zusters van het Heilig Graf die de kloostersite bezitten en de Vlaamse overheid, die eigenaar is van het belevingscentrum Herkenrode en het beheer ervan toevertrouwd aan Herita.

De kloostersite van het Heilig Graf in Herkenrode (foto 1)²⁰ beschrijft een nagenoeg rechthoekig grondplan, waarvan de oostelijke helft volledig bestaat uit een landschappelijke tuin. De westelijke helft van de site is bebouwd. Binnen de bebouwde zone zijn drie gebouwengroepen te detecteren die de wordingsgeschiedenis van de abdij reflecteren: de 16de-eeuwse gebouwen, opgetrokken onder impuls van de abdisen de Lechy – bestaande uit de zusterverblijven, de oude infirmerie en de resten van het oude abdisenkwartier die vandaag geïncorporeerd zijn in het klooster –; de 17^{de}-eeuwse infirmerie die in opdracht van abdis Anna Catharina de Lamboy (1651-1663) in 1658 werd opgetrokken ten noorden van de site; en het 18de-eeuwse abdisenverblijf ten zuiden van de site dat naar ontwerp van architect J.B. Dewez (1731-1812) gebouwd werd op vraag van abdis Anne de Croÿ (1744-1772).

3.2. Exterieur

De door jaarankers '1658' gedateerde infirmerie is een imposant en streng symmetrisch opgevat gebouw opgetrokken in streekeigen Maasstijl of Maaslandse renaissance (foto's 2-11). Het **vrijstaande breedhuis** met **dubbelhuisopstand** is opgebouwd uit **zeven op vijf traveeën** en **twee bouwlagen** onder een hoog **schilddak** (kunstleien) verlicht door drie **dakkapellen** met **koperen piron**²¹ en bekroond door twee fraai gesmede **ijzeren windvanen**; waarvan één met het wapenschild van Anna Catharina de Lamboy en één met de eenhoorn uit het wapen van de abdij (foto 5 en 6). De met kram en krul **verankerde baksteenbouw** is verlevendigd met **Maastrichtersteen** voor de **omlopende kroonlijst** op **oijefvormige consoltjes**, de **muurbanden**,

¹⁹ De erfgoedkenmerken en -elementen zijn in vet aangegeven.

²⁰ De foto's waarnaar verwezen wordt in dit hoofdstuk zijn terug te vinden in bijlage 3.

²¹ Momenteel zijn er nog twee dakkapellen aan de voorzijde en één aan de achterzijde. Volgens een aquarel van ca. 1800 in bezit van de zusters, waren er oorspronkelijk twee grote en drie kleine dakkapellen aan de voorzijde: zie Bijlage 5, figuur 2.

de **hoekkettingen**, de **waterlijst** boven de vensters, de **afzaat van de lage sokkel**, de westelijke **sokkel** en de decoratieve gevelementen zoals de **wapenstein** en de **beeldnissen**, en met **Maaskalksteen** voor de **deur- en vensteromlijstingen**. De **kruisvensters** met **hoek- en negblokomlijsting** zijn afgewerkt met een **geprofileerde waterlijst** en een **gedrukte segmentboog** als ontlastingsstelsel (foto 4). Onderaan zijn de **kruisvensters** voorzien van een **sponning** en **luikduimen**, er zijn echter geen **luiken** bewaard. Het wit geschilderde **schrijnwerk met kleinhoutverdeling** dateert vermoedelijk van eind 19^{de}- begin 20^{ste} eeuw. Een aantal kruisvensters en bovenlichten zijn dichtgemaakt.



Afbeelding 3: Zuilvormige deurmakelaar op een foto van 1944 (KIK)

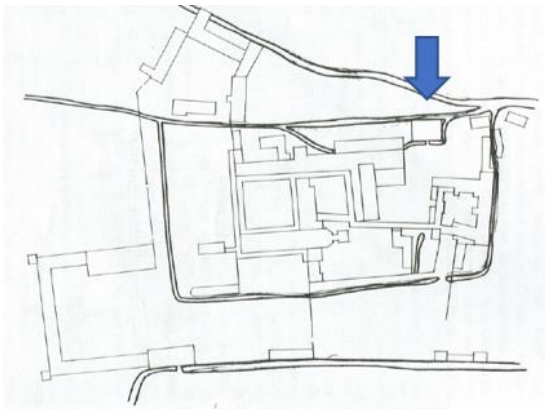
Rijkelijk uitgewerkte *zuidelijke voorgevel*, in alle traveeën geopend door **kruisvensters** en bekroond door een **driehoekig fronton** met **bolkozijn** (foto 2 en 4). Centraal een **rondboogvormige deuroplijsting** met verzorgde **profilering**, een **sluitsteen met diamantkop** en een **uitspringende booglijst met voluten en gestrekte uiteinden** (foto 3). De **houten vleugel deur** uit de tweede helft van de 20^{ste} eeuw vervangt de oorspronkelijke **opgeklampte vleugel deur** waarbij de makelaar uitgewerkt was als een **gecannelerde zuil met ionisch kapiteel**²² (afb. 3). De deuroplijsting wordt bekroond door een decoratief uitgewerkte **gevelsteen** waarop voorheen het wapenschild van abdis Anne Catherine de Lamboy. De *achtergevel* wordt slechts geopend in vier ongelijke traveeën met onder de middelste **kruisvensters** drie **rechthoekige keldervensters** voorzien van een **Maaskalkstenen omlijsting** (foto 3). De *oostelijke zijgevel* is naast de vier **kruisvensters** voorzien van een kunstig gesculpteerde, thans gedichte **gevelnis onder driehoekig fronton** met **bloemen, guirlandes** en een **druiplijst**. Als enige gevel bezit de *westelijke zijgevel* een volledige **plint in Maastrichtersteen**. De symmetrie van de vier **kruisvensters** wordt doorbroken door een (later toegevoegde?) heden gedichte **rondboog deur** boven de plint, voorzien van een **vlakke omlijsting met negblokken**, een **hanenkam** en een licht verheven geprofileerde **sluitsteen**. Boven de deur een fraai **gesculpteerde gevelnis** met **schelpmotief**, een **gebroken fronton** met **bolbekroning, bloemen- en fruitmotieven** en een **gesculpteerde doodshoofdje** in de dorpel van de nis (afb. 4). De schedel refereert aan de functie van de deur: de plaats waar de overleden

²² Voor de volledige foto, zie bijlage 5, figuur 6.



Afbeelding 4: Gesculpteerd doodshoofdje in de dorpel van de nis.

kloosterlingen naar buiten werden gedragen om opgebaard te worden in de kerk. Verder bezitten enkel de kruisvensters aan de westzijde **diefijzers** of zijn er **sporen van diefijzers** terug te vinden. Al deze elementen wijzen erop dat de westzijde van de infirmerie niet door water begrensd was. Dit correspondeert met de kaarten van Meysman van 1669 (afb. 2) en 1670²³ en het opmetingsplan van L.-B. Dewez (1767-68) maar niet met de schematische voorstelling op de kaart van Ferraris (1771- 1775) waar de infirmerie volledig door water omgeven is (afb. 7 en 8).



Afbeelding 5: De waterhuishouding volgens het plan van L.-B. Dewez (1760), overgetekend door M. Impe - Bron: M. Impe, *De gebouwen van de Herkenrode-Abdij*, in: *Limburg, Het oude land van Loon*, jg 34, 1979, p. 214, fig. 28.

Afbeelding 6: Kaart van Ferraris (1771-1775).

²³ Er is geen gracht aan de westzijde van de infirmerie weergegeven op de kaarten van Meysman (1699 en 1670). De hierop gebaseerde kaarten van M. Impe betreffende de waterhuishouding van de abdij, vertonen verkeerdelijk een gracht aan de westzijde. Zie deeldossier 1, 'Kloostersite – algemeen', bijlage 4, figuur 3 tot 6.

3.3. Interieur²⁴

De beschrijving van het interieur wordt vervolledigd door **inventarisfiches** die kamer per kamer de waardevolle erfgoedelementen opsommen (cf. bijlage 6).

Het voormalige 17^{de}-eeuwse ziekenhuis vertoont een eenvoudige **planindeling** bestaande een ruime **inkomhal** met achteraan een **trappenhuis** aan weerszijde geflankeerd door **twee grote kamers**. De **indeling** op de **verdieping** is **identiek**. Onder het trappenhuis bevinden zich twee **getongewelfde kelders** en achter de trap een **opkamer**.



Afbeelding 7: De dubbele bordestrap met ingewerkt altaar, 1918 – Bron: KIK

²⁴ De beschrijving van de infirmerie is gebaseerd op eigen onderzoek en bevindingen - in situ uitgevoerd op 8 maart 1016, 6 en 15 juni 2017 - en op de 'Architectonische studie. Analyse en masterplan' in 2010 opgemaakt door het Team Herman Van Meer – architecten & co. De grondplannen, de nummering van de gevels en de benaming van de kamers zijn eveneens overgenomen uit vermelde studie. Zie bijlage 4: plannen en bijlage 6: interieurfiches. De foto's van het interieur zijn eveneens terug te vinden in de fiches.

Blikvanger in de ruime centrale **inkomhal** met bewaard, doch sterk beschadigd **geometrisch stucwerkplafond**, is ongetwijfeld de **dubbele, slingerende bordestrap** met ingewerkt **altaar**. De deur links onder de trap geeft toegang tot de opkamer, de deur rechts tot de kelders. Het **altaarstuk in hout en pleisterwerk** is beschilderd met een altaar in **marmemitatie** geflankeerd door de **H. Barbara** en de **H. Benedictus**. Achter het **houten altaarblok** zit een **kast** verwerkt, toegankelijk via de **opkamer**. De datering van de vrij rudimentaire altaarschilderingen is niet onmiddellijk afleesbaar; kleurhistorisch onderzoek kan hierover meer duidelijkheid verschaffen. In ieder geval werd het altaar in de loop der tijden (meermaals?) aangepast aan de gangbare mode. Een foto van 1918 (afb. 7 en 8) toont achter het altaar een damasten wandbespanning geflankeerd door geschilderde classicistische arabesken op het **houten beschoot**. Identieke arabesken zijn terug te vinden in het muzieksalon in het 18^{de}-eeuwse abdissenverblijf, besteld door abdis Augustine Van Hamme (1772-1790) (afb. 9).



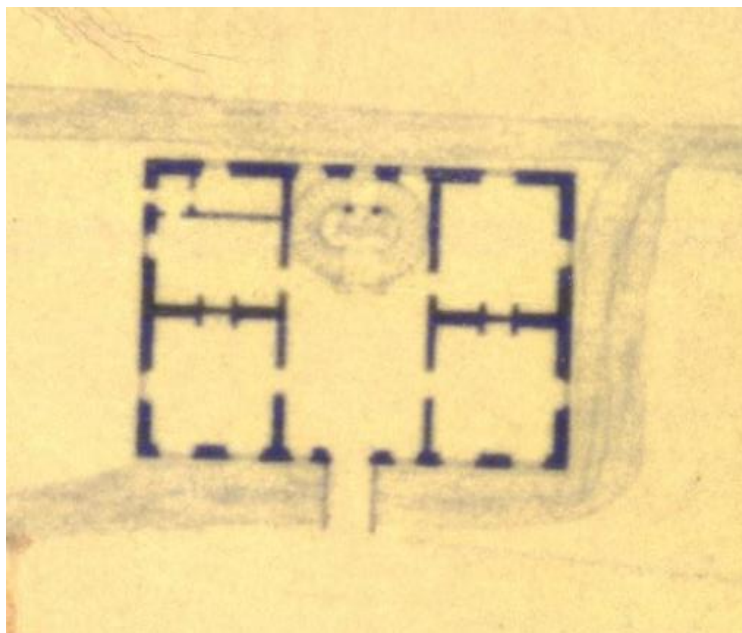
Afbeelding 8: Detail van de geschilderde arabesken uit afbeelding 7.



Afbeelding 9: Arabesken in het muzieksalon in het abdissenverblijf, laatste kwart 18de eeuw.

Daarnaast roept de trap een aantal vragen op die door de afwezigheid van archivalische bronnen en binnen het beperkte tijdsbestek voor de opmaak van het beheersplan niet kunnen beantwoord worden, maar toch als bedenking worden meegegeven. Zo is de aanwezigheid van een dubbele bordestrap in een infirmerie – bij uitstek een utilitair gebouw voor gemeenschappelijk gebruik - een vreemd gegeven. Dubbele trappen, ook statietrappen genoemd, zijn immers bedoeld als statussymbool en vooral te vinden in representatieve ruimten om indruk maken op de bezoeker. Ook de plafondafwerking boven de trap, de balusterleuningen op de bovenverdieping die verhinderen dat de binnendeuren volledig kunnen open draaien en de positionering van de kruisvensters aan de achtergevel, zijn elementen die erop kunnen wijzen dat er oorspronkelijk een andere circulatiewijze was voorzien en pas in een latere fase de van elders gerecupereerde dubbele bordestrap werd aangebracht. In ieder geval was de slingertrap aanwezig toen de Luikse architect L.B. Dewez

in 1767 de opdracht kreeg een nieuwe abdij te ontwerpen voor abdis Anne de Croÿ (afb. 10)²⁵.



Afbeelding 10: Sterk uitvergroot detail van de infirmerie zoals opgetekend door L.B. Dewez in 1767-1768.

In de loop van de 19^{de} eeuw werd de trap andermaal aangepast door toevoeging van een deur naar de kelder aan de rechterzijde en een deur naar de opkamer aan de linkerzijde. De deuren zijn bovenop de trapboom bevestigd en duidelijk te groot voor de beschikbare plaats wat wijst op een later toevoeging. De **opgeklampte deuren** met **accoladevormige gehengen** zijn mogelijk gerecupereerd van de oorspronkelijke toegangen naar de kelder en opkamer die aanvankelijk gesitueerd waren in de aanpalende ruimtes. Zo was de opkamer te bereiken via de noordoostelijke kamer (G3) en de kelder via de noordwestelijke kamer (G4).

Voor de aanpassingen aan de trap was de **opkamer** een rechthoekige ruimte voorzien van een **rood-zwarte terracotta tegelvloer** verlicht door twee **kruisvensters**²⁶. Later werd ruimte opgedeeld door een **houten beschot** van brede planken. Het meest westelijke vensters bezit nog steeds **17^{de}-eeuws schrijnwerk** met sierlijk **gesmeed hang- en sluitwerk**. Het plafond wordt gevormd door de onderzijde van de trap. De latere toegang via de centrale hal heeft een bakstenen vloertje en een gemetste trap met houten treden.

²⁵ Voor het volledige opmetingsplan van het toenmalige gebouwenbestand door J.B. Dewez in 1767, zie: deeldossier 1, 'Kloostersite – algemeen', bijlage 4, figuur 8.

²⁶ Bemerkt dat Dewez drie vensters achter de trap tekent, in werkelijkheid zijn er slechts twee (vier vensters in totaal voor de achtergevel).

Alle **vertrekken** geven uit op de hal en waren oorspronkelijk voorzien van **twee deuren** per deurekader. De **opgeklampte** deuren aan de zijde van de hal - waarvan enkele nog met **accoladevormige gehengen** -, en de **geprofileerde deurekaders** uitgewerkt met een **diamantkop**, zijn bewaard. Op één uitzondering na (G3) zijn de deuren aan de zijde van kamers verdwenen. Ook bleven slechts twee **deurekaders** bewaard (G1 en G4), waarvan één rijkelijk uitgewerkt met **renaissance motieven** (G4). De plafonds zijn afgewerkt met **geometrische stucwerk** (G0, G1 en G3) of **bepleisterde moer en kinderbalken**. Elke kamer is uitgerust met een **haard**, voorzien van een **houten mantel** of een **houten haardbalk op natuurstenen halfzuiltjes**. De **schouwboezem** van kamer G1 heeft **gestucte spiegels**.

De noordwestelijke kamer (G4) is vermoedelijk in de 19^{de} eeuw omgevormd tot kelder, waarbij het vloerniveau verlaagd werd en een vals plafond aangebracht. De ruimte boven dit vals plafond - te bereiken via een trapje halverwege de bordestrap - bevat duidelijke sporen van een brand alsook van een oudere, iets hoger gelegen tussenvloer. Door het afsluiten van deze ruimte bleven restanten van de oorspronkelijke **muurafwerking** - een **grijze natuursteenimitatie** - bewaard.

Ook op de **verdieping** waren alle **kamers** uitgerust met een **dubbele deur** maar bleven enkel de **paneeldeuren** aan de kant van de hal bewaard. De kamers hebben een **brede planken vloer** in **eik**, **bepleisterde moer en kinderbalken** en een **haard**. De haarden zijn opgebouwd uit **S-vormige natuurstenen haardwangen** of **dito halfzuiltjes** met een **houten geprofileerde haardbalk** waarboven een vlak **bepleisterde, schuin aflopende boezem**. Enkel het zuidwestelijke vertrek (V1) bezit een meer representatief exemplaar met een rechte, van **stucwerk** voorziene **schouwboezem** aansluitend bij de typologie van de benedenverdieping. Tevens bleven ook een aantal zeer mooie **hardvloeren** in verschillende technieken bewaard, zoals een **dambordpatroon van dwars gelegde leien** (V4) - typisch voor de Maasstreek - en **gekleurde en geglazuurde tegeltjes** (V1 en V3).

In de noordwestelijke kamer (V4) vormt een **sas in vakwerk** de toegang tot de **kwarttrap** naar de **zolder**. De volledig open zolderruimte is voorzien van een 19^{de} of 20^{ste} -eeuwse **grenen beplanking**. De monumentale en intacte **kapconstructie** is opgebouwd uit **drie schaargebinten met krommers** - elk opgebouwd uit **drie jukken** en een **nokgebint** - voor het **langsschild** en twee **gedeeltelijke spanten** voor het **oostelijk en westelijk eindschild**. Het is opvallend dat de kapconstructie met **pen- en gatverbinding** geen enkel telmerk of richtingsteken bevat. Dit kan erop wijzen dat het gebinte ter plaatste is gemaakt. Dat ook de **gordingen** en de **kepers** bewaard bleven, maakt de dakconstructie van de infirmerie tot een uniek en zeldzaam geheel. Onderaan de fliering van het middelste spant is een **houten plank** met opschrift bevestigd: 'DUER DIE GRACIE GOETS 16 - 59 ANNA CATERINA DE LAMBOIJ'.



Afbeelding 10: De kapconstructie is gedateerd en gesigneerd met de naam van de opdrachtgeefster.



Afbeelding 11: 17^{de}-eeuwse dakconstructie met bewaarde schaargebinten, gordingen en kepers.

4. BESCHRIJVING van de ERFGOEDWAARDEN van de infirmerie (1658)

Het koninklijk besluit van 5 december 1974 dat de bescherming van de Abdij van Herkenrode regelt, vermeldt geen waarden die aan de grondslag liggen van de bescherming. Op basis van het onderzoek dat in het kader van het beheersplan gevoerd werd naar de infirmerie, werden volgende erfgoedwaarden gedetecteerd:

4.1. Historische waarde

Tussen 1512 en 1550 onderging de abdijsite van Herkenrode een grondige transformatie ten gevolge van een grootschalige bouwcampagne gelanceerd door abdis Gertrudis de Lechy (1491-1519). In het midden van de 16^{de} eeuw beschikte Herkenrode over een nagenoeg volledig nieuw klooster dat echter in de volgende eeuw zwaar te leiden zou hebben van godsdienstoorlogen. Een tweede grote, en minstens zo ingrijpende restauratie- en nieuwbouwcampagne, werd in het midden van de 17^{de} eeuw aangevat door abdis Anna Catharina de Lamboy (1653-1675) wiens verwezenlijkingen tot op vandaag voor een groot deel het uitzicht van de abdij bepalen. Zo bouwde ze onder meer de tiendenschuur (1656), de nieuwe infirmerie (1658) waarna ze de oude infirmerie liet omvormen tot damesvertrekken, de sacristie achter de kerk (1661), de U-vormige hoeve met twee hoektorens en een galerij om het afgelegen abdissenkwartier via het damesverblijf met de kerk te verbinden (beide van 1669). De infirmerie vormt een wezenlijke schakel in de historie van de abdij en draagt onmiskenbaar bij tot een verhoging van de ensemblewaarde van de abdijsite.

Daarnaast is de infirmerie een belangrijke getuige van de interne, dagelijkse werking van de Cisterciënzergemeenschap. De aanstelling van een ziekenmeesteres die zich voltijds inzette voor de verzorging van zieke en bejaarde kloosterlingen duidt op het belang van de infirmerie binnen de context van het abdiyleven. Dit belang wordt weerspiegeld in het representatieve karakter van het "gemeenschappelijke" gebouw, veruitwendigd door het monumentale karakter, het royale gebruik van dure bouwmaterialen zoals Maastrichter- en Maaskalksteen en de stijlgebonden decoraties van exterieur en interieur, en kon mede verwezenlijkt worden door de gulle gift van Louis van Hinnisdael uit Kerkom.

4.2. Architectuurhistorische waarde

De infirmerie van de abdij van Herkenrode, doormiddel van jaarankers 1658 gedateerd, is een vrijwel gaaf bewaard, uniek en typologisch interessant voorbeeld van een functioneel gebouw opgetrokken in de toenmalige, streekeigen Maasstijl. Het gebouw bevindt zich nog in een vroege fase van de Maasstijl getypeerd door enerzijds het gebruik van Maastrichtersteen voor de omlopende kroonlijst op consooltjes, de muurbanden, de hoekkettingen, de waterlijsten boven de vensters, de afzaat van de lage sokkel en alle decoratieve gevelementen - en anderzijds Maaskalksteen voor de vensteromlijstingen met hoek- en negblokken.

Ingeplant op een lichte verhevenheid aan de oever van de Demer, verheft het monumentaal gebouw zich in de vorm van een twee bouwlagen en zeven op vijf traveeën tellend dubbelhuis onder een hoog oplopend schilddak bekroond door decoratief gesmede ijzeren windvanen. De strenge symmetrische gevelordonnantie wordt bepaald door het gebruik van speklagen, de strikte opeenvolging van kruisvensters en de zware omlopende stenen kroonlijst op consooltjes die in de voorgevel het driehoekig fronton volgt. De verzorgde rondboogvormige deuroplijsting wordt bekroond door een decoratief uitgewerkte gevelsteen waarop voorheen het wapenschild van abdis Anne Catherine de Lamboy. Beide zijgevels bezitten een decoratief uitgewerkte gevelnis, in de westgevel boven een gedichte rondboogdeur met negblokomlijsting en hanenkam.

Heldere plattegrond bestaande uit een centrale ruimte met achteraan het trappenhuis waarbij zowel op het gelijkvloers als op de verdieping aan weerszijde twee kamers aansluiten. De dragende structuur van moer- en kinderbalken en de indrukwekkende '1659' gedateerde eiken kapconstructie met gordingen en kepers bleven intact bewaard; alsook vele interessante 17^{de}-eeuwse interieurelementen.

4.3. Artistieke waarde

De architecturale rijkdom van het exterieur wordt onmiskenbaar voortgezet in de opmerkelijke uitwerking van het interieur die bijzonder representatief is voor de interieurkunst uit het midden van de 17^{de} eeuw, zoals daar zijn: de stucwerkplafonds met geometrische motieven, de gestucte plafonds van moer- en kinderbalken, de planken vloeren, het fraaie eikenhouten binnenschrijnwerk met als hoogtepunt de slingerende, dubbele bordestrap met balusterleuning en ingewerkt altaar, de haarden met houten haardmantels en gestucte boezems of natuurstenen S-vormige haardwangen en de haardvloertjes van geglazuurde tegeltjes of lei-patronen.

5. Onderbouwde VISIE op het TOEKOMSTIG BEHEER van de infirmerie (1658)

Onderstaande beheersdoelstellingen zijn ontstaan op basis van onderzoek in situ, literatuur- en archiefonderzoek. Het sluit niet uit dat bij toekomstige werken en/of verder onderzoek gegevens bekend worden die ertoe leiden dat de omschreven beheersdoelstellingen verfijnd, genuanceerd of geïnterpreteerd worden.

5.1. Bewaren gaat voor vernieuwen

Elke bescherming als monument heeft tot doel om het gebouw zo goed mogelijk over te leveren aan toekomstige generaties. Het begrip 'bescherming' moet daarbij heel letterlijk genomen worden: de eigenaar is gehouden het monument te beschermen tegen beschadiging, vernieling en verwaarlozing (passief behoud) door middel van regelmatig onderhoud en herstel (actief behoud). In dat onderhoud en herstel moet de eigenaar rekening houden met de erfgoedwaarden, de erfgoedkenmerken en de erfgoedelementen die aan de basis lagen van de bescherming en zoals beschreven in de hoofdstukken 3 en 4 van dit deeldossier van het beheersplan.

De infirmerie van 1658 werd beschermd omwille van haar historische, architectuurhistorische en artistieke waarde. De nog aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen moeten dan ook zo lang mogelijk bestendig worden. Elke verwijdering van oorspronkelijk materiaal houdt immers een verlies van erfgoedwaarde en authenticiteit in. In die optiek hebben de zusters het leegstaande gebouw zo goed mogelijk beveiligd tegen diefstal en vandalisme en zijn de bouwfysisch instabiele elementen gestut.

Voorgenomen ingrepen worden in (voor)overleg met Onroerend Erfgoed of met de bevoegde Onroerenderfgoedgemeente besproken. Elke beheersdaad vraagt om een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op de volledige site met al z'n componenten wordt afgewogen. Ingrepen dienen de beschermde erfgoedkenmerken en -elementen (cf. hoofdstuk 3) te respecteren en te ondersteunen. Ze zullen een meerwaarde vormen voor de erfgoedwaarden en mogen de draagkracht van het gebouw niet overstijgen. Ingrepen, verbouwingen en aanpassingen die onoordeelkundig of onherroepelijk zijn of die een verlies van de beschreven en gemotiveerde erfgoedwaarden impliceren, zijn niet toegestaan.

5.2. Maximaal behoud en versterking van de erfgoedwaarden

De realisatie van de hoofddoelstelling – maximaal behoud en versterking van de erfgoedwaarden - vertrekt vanuit het principe "Bewaren gaat voor vernieuwen". In de eerste plaats behelst dit vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen.

Voor het exterieur

De instandhouding van volgende erfgoedelementen en kenmerken wordt vooropgesteld:

- De typologie van de als dubbelhuis opgevatte infirmerie;
- De verankerde bakstenen buitengevels met verwerking van Maastrichtersteen en Maaskalksteen voor de constructieve en decoratieve onderdelen;
- De kruisvensters met geprofileerd driuplijstje;
- De deuroplijstingen;
- Het schilddak met de dakkapellen waarop bekronende pironen;
- De gesmede windvanen.

Om de erfgoedwaarde van het exterieur te versterken worden volgende maatregelen voorgesteld:

- Vernieuwen van de dakbedekking met natuurleien;
- Herstel van de schouwen (baksteen met hoekkettingen van Maastrichtersteen);
- Het terug open maken van alle kruisvensters;
- Aanbrengen van historisch verantwoord buitenschrijnwerk (vensters, luiken en deuren).

Voor het interieur:

De instandhouding van volgende erfgoedelementen en kenmerken wordt vooropgesteld:

- De planindeling;
- De dragende structuur van moer- en kinderbalken;
- De volledige eikenhouten kapconstructie met inbegrip van de gordingen en kepers;
- De getonwelfde kelders;
- Alle waardevolle interieurelementen en -afwerking zoals opgesomd in de interieurfiches.

Om de erfgoedwaarde van het interieur te versterken worden volgende maatregelen voorgesteld:

- Een zeer grondig kleurhistorisch onderzoek van alle plafonds, de beschilderde en bepleisterde wanden, het beschilderd schrijnwerk en de haarden (wangen, mantels en

boezems) om wetenschappelijk onderbouwde restauratie-opties te kunnen nemen en aldus de authenticiteit van het gebouw te versterken;

- Herstel van het historisch waardevol binnenschrijnwerk (vloeren, deuren, deurkaders, trap, ..);
- Herstel van de (overschilderde) renaissance haarden;
- historisch verantwoord herstel van de kleurstelling (wanden, plafonds, schouwen, ...);
- historisch verantwoord herstel van de vernieuwde vloerbedekking in de hal en de aansluitende kamers op het gelijkvloers;
- historisch verantwoord herstel van de verdwenen haardmantels op het gelijkvloers;
- historisch verantwoord herstel van de verdwenen hardvloertjes.

Restauratie-opties voor de noordwestelijke kamer (G4)

- verwijderen van het vals plafond;
- herstellen van het vloerniveau waardoor de haard opnieuw zinvol in de ruimte kan opgenomen worden;
- herstel van de bepleistering van de moer- en kinderbalken;
- het terug openmaken van de deuropening in de westgevel.

Restauratie-opties voor de dubbele bordestrap

- het verwijderen van de deuren naar de opkamer en de kelder is geen absolute voorwaarde maar zou de authenticiteit van de 17^{de}-eeuwse trap verhogen.

5.3. Herbestemming als sleutel voor de toekomst

Zowel de omvang van het gebouw als de eenvoudige en heldere planindeling bieden ruime mogelijkheden voor nieuwe, toekomstige functies. Het is evident dat de nieuwe functie de draagkracht van het gebouw niet mag overstijgen en de waardevolle erfgoedelementen moet respecteren.

Omwille van de uitzonderlijke gaafheid van het **exterieur** kunnen er geen bijkomende muuropeningen gecreëerd worden, maar dit hoeft geen probleem te zijn, gezien de veelvuldige aanwezig van kruisvensters die de kamers met licht overspoelen. Ook het hoog oprijzende en sterk beeldbepalende schilddak dient maximaal gesloten te blijven. De dakconstructie van de infirmerie is uitzonderlijk gaaf bewaard en heeft bijgevolg een zeer hoge erfgoedwaarde. Het toevoegen van kleinere dakkapellen, zoals oorspronkelijke aanwezig, is een mogelijkheid. Iedere andere opening moet zeer zorgvuldig afgewogen worden, kan enkel aan de achterzijde van het gebouw en binnen de bestaande dakstructuur.

In het **interieur** dienen de planindeling en de historische interieurelementen zoals vermeld in de interieurfiches, behouden te blijven. De ruime kamers bieden volop mogelijkheden tot herbestemming. Ruimten die in het verleden al aangepast werden, lenen zich gemakkelijker voor grotere ingrepen dan ruimten waar de erfgoedelementen zeer goed bewaard zijn. In deze optiek is het aangewezen om bv. sanitair, een keuken, ... te situeren in de noordwestelijke kamer van de infirmerie waar het oorspronkelijke vloerniveau reeds met een meter verlaagd werd.

6. OPSOMMING van WERKZAAMHEDEN en diensten

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating°
1. Daken			
Algehele restauratie van de bedaking	x		
Vervangen van de kunstleien door natuurleien	x		
Restauratie van kapconstructie en in het bijzonder van de spantkoppen	x		
Restauratie van de muurplaten	x		
Plaatselijk herstel van de dakbedekking, dakaansluiting en dakdichting (bv. vastzetten van verschoven leien, aansluiting van slabben, dichten van naden,...)		x	x
Plaatselijk herstel van goten en hemelwaterafvoeren		x	x
Verlenging van hemelwaterafvoeren	x		
Behandeling van houten onderdelen tegen houtborende insecten en schimmels	x		x
Het herstellen van of vervangen naar identiek model en met identieke materialen van decoratieve afwerking (vb. pironnen, smeedijzeren windvanen, ...) en de duurzame bevestiging ervan	x		
Aanbrengen, herstellen, vervangen of aanvullen van dakladders, ladderhaken, ..., voor toegankelijkheid	x		
2. Gevels			
Restauratie van metselwerk (baksteen en natuursteen m.i.v. voegwerk)	x		
Restauratie van natuurstenen onderdelen	x		
Natuurstenen lijsten voorzien van afwatering	x		x
Herstel bestaande erfgoedelementen.	x		

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating°
Gevelreiniging, steenverstevigende behandeling of injectie tegen opstijgend vocht, mits noodzaak aangetoond is.	x		
Plaatselijk herstel van voegwerk met kalkmortel	x		x
3. Schrijnwerk en beglazing			
Restauratie van het historisch houten schrijnwerk, hang- en sluitwerk	x		
Vervangen van vernieuwd schrijnwerk, hang- en sluitwerk naar historisch model	x		
Schilderen van houten schrijnwerk		vijfjaarlijks	x
Plaatselijk herstel van houten schrijnwerk m.i.v. dichting		x	
Herstel en herschilderen van de muurankers, diefijzers, ...	x		
Erfgoedgebonden onderhoud van de gehele constructie, zoals op genomen in de forfaitaire lijst		regelmatig	x
Verwijdering van begroeiing		jaarlijks	x
Dragende constructie van moer- en kinderbalken			
Herstel draagkracht moerbalken (balkkoppen, stabiliseren, ...)	x		
Behandeling van houten onderdelen tegen houtborende insecten en schimmels	x		x
4. Algemeen			
Demontage van een erfgoedelement gevolgd door herplaatsing van ditzelfde herstelde element, of een identiek element.	x		
De noodzakelijke funderings- of stabiliteitsversterking voor een beschermd goed dat niet aan bijkomende belastingen onderhevig is (dus bv. geen functiewijziging met hogere belasting), met inbegrip van de eventuele bijhorende archeologische opgraving.	x		
Verlichting van moeilijk toegankelijke ruimtes voor onderhoud en inspectie (bv kerkzolders)	x		
De werken voor beveiliging tegen brand, vandalisme, en diefstal, de isolatie en comfortwerken en de werken die voortvloeien uit andere regelgevingen, die rechtstreeks ingrijpen op een erfgoedelement en waarbij door onroerend erfgoed bijkomende erfgoedgerelateerde eisen worden gesteld, zoals het aanpassen of vervangen van een deur naar een branddeur bekleed als paneeldeur	x		

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating ^o
5. Interieur			
Behandeling tegen vocht (wanden en vloeren)	x		
Herstel van historisch metsel- en pleisterwerk	x		
Herstel van historisch binnenschrijnwerk	x		
Herstel van historische vloeren	x		
(Plaatselijk) herstel van historische plafonds	x		
Verwijderen van recente vloeren en vervangen door historisch verantwoorde vloeren	x		x
Behandeling tegen houtborende insecten en schimmels	x		x
interieurobjecten met erfgoedwaarde, die omwille van die erfgoedwaarde, bijzondere eisen hebben, die verder gaan dan gebruikelijk. (bv het pleisteren met een kalkpleister, een geborstelde afwerking van de pleisterlaag, het pleisteren zonder stop- en hoekprofielen, het gebruik van een historisch verftype, een bijzondere verftechniek, de reconstructie van een oorspronkelijke kleurstelling)	x		
6. Voorbereidende werken			
Werfinrichting die nodig is om zelf werken uit te voeren (stellingen, hoogtewerkers, hijstoestellen, kranen, werkkliften,..) a rato van de verhouding subsidieerbare vs. niet-subsidieerbare posten		x	
7. (Voor)onderzoek			
Bouw-, kleur-, tuinhistorisch, materiaal-technisch, stabiliteits-technisch onderzoek, noodzakelijk voor kwaliteitsvol beheer of herwaardering van het erfgoed, en buiten de gebruikelijke opdracht van de ontwerper.	x		
Onderzoek in functie van opstellen van een bestemmingsstudie of herbestemmingsstudie (De detailgraad van het onderzoek is beperkt tot wat noodzakelijk is voor het opstellen van het beheersplan)	x		
Archeologisch vooronderzoek of opgraving bij behoud van de huidige functie (bv herstel fundering).	x		
Schaderapporten en monitoring in functie van concrete beheersingrepen	x		
Metingen, uitgevoerd tijdens de werken en noodzakelijk om de werken uit te voeren	x		
Het uitvoeren van een energie-audit	x		

^o Voor het regulier onderhoud is geen toelating nodig.

7. Manier en tijdstip van OPVOLGING

De Kanunnikessen van het Heilig Graf vzw is abonnee bij Monumentenwacht. De gebouwen worden vier- à vijfjaarlijks geïnspecteerd. Na elke inspectie zal de aanvrager van de inspectie (eigenaar of gebruiker) een digitaal exemplaar van de inspectierapporten overmaken aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de onroerenderfgoedgemeente.

Over werkzaamheden die het regulier onderhoud overstijgen en restauratiewerken zal de eigenaar of gebruiker van de gebouwen verslag uitbrengen aan het agentschap of de onroerenderfgoedgemeente en dit uiterlijk 6 maanden na uitvoering van de werken. Dit verslag wordt opgemaakt door de betrokken architect/ontwerper. Het zal de aard van de werken beschrijven, de start- en einddatum van uitvoering vermelden, en het resultaat van de werken visualiseren door middel van een fotoreportage.

8. BIJLAGEN

Bijlagen	
Lijst van premiegerechtigde werken (niet meer van toepassing)	Bijlage 1
Lijst van handelingen, vrijgesteld van toelating	Bijlage 2
Fotobijlage	Bijlage 3
Plannen	Bijlage 4
Bronnen	Bijlage 5
Interieurfiches	Bijlage 6
Inspectierapport Monumentenwacht	Bijlage 7

BIJLAGE 1 :
LIJST VAN PREMIEGERECHTIGDE WERKEN
(Niet meer van toepassing)

BIJLAGE 2 :
LIJST VAN HANDELINGEN WAARVAN DE UITVOERING VRIJGESTELD ZAL ZIJN
VAN TOELATING

Aard der werken	Vrijstelling toelating°
1. Daken	
Algehele restauratie van de bedaking	
Vervangen van de kunstleien door natuurleien	
Restauratie van kapconstructie en in het bijzonder van de spantkoppen	
Restauratie van de muurplaten	
Plaatselijk herstel van de dakbedekking, dakaansluiting en dakdichting (bv. vastzetten van verschoven leien, aansluiting van slabben, dichten van naden,...)	x
Plaatselijk herstel van goten en hemelwaterafvoeren	x
Verlenging van hemelwaterafvoeren	
Behandeling van houten onderdelen tegen houtborende insecten en schimmels	x
Het herstellen van of vervangen naar identiek model en met identieke materialen van decoratieve afwerking (vb. pironnen, smeedijzeren windvanen, ...) en de duurzame bevestiging ervan	
Aanbrengen, herstellen, vervangen of aanvullen van dakladders, ladderhaken, ..., voor toegankelijkheid	
2. Gevels	
Restauratie van metselwerk (baksteen en natuursteen m.i.v. voegwerk)	
Restauratie van natuurstenen onderdelen	
Natuurstenen lijsten voorzien van afwatering	x
Herstel bestaande erfgoedelementen.	
Gevelreiniging, steenversterkende behandeling of injectie tegen opstijgend vocht, mits noodzaak aangetoond is.	
Plaatselijk herstel van voegwerk met kalkmortel	x
3. Schrijnwerk en beglazing	
Restauratie van het historisch houten schrijnwerk, hang- en sluitwerk	
Vervangen van vernieuwd schrijnwerk, hang- en sluitwerk naar historisch model	
Schilderen van houten schrijnwerk	x
Plaatselijk herstel van houten schrijnwerk m.i.v. dichting	
Herstel en herschilderen van de muurankers, diefijzers, ...	
Erfgoedgebonden onderhoud van de gehele constructie, zoals opgenomen in de forfaitaire lijst	x
Verwijdering van begroeiing	x
Dragende constructie van moer- en kinderbalken	
Herstel draagkracht moerbalken (balkkoppen, stabiliseren, ...)	
Behandeling van houten onderdelen tegen houtborende insecten en schimmels	x
4. Algemeen	
Demontage van een erfgoedelement gevolgd door herplaatsing van ditzelfde herstelde element, of een identiek element.	
De noodzakelijke funderings- of stabiliteitsversterking voor een beschermd goed dat niet aan bijkomende belastingen onderhevig is (dus bv. geen functiewijziging met hogere belasting), met inbegrip van de eventuele bijhorende archeologische opgraving.	
Verlichting van moeilijk toegankelijke ruimtes voor onderhoud en inspectie (bv kerkzolders)	
De werken voor beveiliging tegen brand, vandalisme, en diefstal, de isolatie en comfortwerken en de werken die voortvloeien uit andere regelgevingen, die rechtstreeks ingrijpen op een erfgoedelement en waarbij door onroerend erfgoed bijkomende erfgoedgerelateerde eisen worden gesteld, zoals het aanpassen of vervangen van een deur naar een branddeur bekleed als paneeldeur	

Aard der werken	Vrijstelling toelating°
5. Interieur	
Behandeling tegen vocht (wanden en vloeren)	
Herstel van historisch metsel- en pleisterwerk	
Herstel van historisch binnenschrijnwerk	
Herstel van historische vloeren	
(Plaatselijk) herstel van historische plafonds	
Behandeling tegen houtborende insecten en schimmels	x
interieurobjecten met erfgoedwaarde, die omwille van die erfgoedwaarde, bijzondere eisen hebben, die verder gaan dan gebruikelijk. (bv het pleisteren met een kalkpleister, een geborstelde afwerking van de pleisterlaag, het pleisteren zonder stop- en hoekprofielen, het gebruik van een historisch verftype, een bijzondere verftechniek, de reconstructie van een oorspronkelijke kleurstelling)	
6. Voorbereidende werken	
Werfinrichting die nodig is om zelf werken uit te voeren (stellingen, hoogtewerkers, hijstoestellen, kranen, werkliften,..) a rato van de verhouding subsidieerbare vs. niet-subsidieerbare posten	
7. (Voor)onderzoek	
Bouw-, kleur-, tuinhistorisch, materiaal-technisch, stabiliteits-technisch onderzoek, noodzakelijk voor kwaliteitsvol beheer of herwaardering van het erfgoed, en buiten de gebruikelijke opdracht van de ontwerper.	
Onderzoek in functie van opstellen van een bestemmingsstudie of herbestemmingsstudie (De detailgraad van het onderzoek is beperkt tot wat noodzakelijk is voor het opstellen van het beheersplan)	
Archeologisch vooronderzoek of opgraving bij behoud van de huidige functie (bv bij funderingsherstel).	
Schaderapporten en monitoring in functie van concrete beheersingrepen	
Metingen, uitgevoerd tijdens de werken en noodzakelijk om de werken uit te voeren	
Het uitvoeren van een energie-audit	

BIJLAGE 3:
FOTOBIJLAGE



Foto 1: Luchtfoto van de kloostersite van de Zusters van het Heilig Graf in Herkenrode– Bron: Geoportaal.



Foto 2: Zuidgevel.



Foto 3 en 4: Details van de zuidgevel: voordeur voorheen bekroond door het wapenschild van Anna Catharina de Lamboy (vernield in de 19^{de} eeuw) en een kruisvenster.



Foto 5 en 6: Smeedijzeren windvanen met het wapenschild van Anna Catherina de Lamboy (west) en de eenhoorn uit het wapenschild van de abdij van Herkenrode (oost).



Foto 7: Westgevel.



Foto 8 en 9: Details van de westgevel: rondboogdeuromlijsting met bekronende beeldnis. Onderaan de beeldnis verwijst het doodshoofdje naar de functie van de buitendeur waarlangs de overleden zusters naar de kerk werden gedragen.



Foto 10: Noordgevel.



Foto 11: Oost- en noordgevel.



Foto 12: Oostgevel, de dichtgemetselde beeldnis.

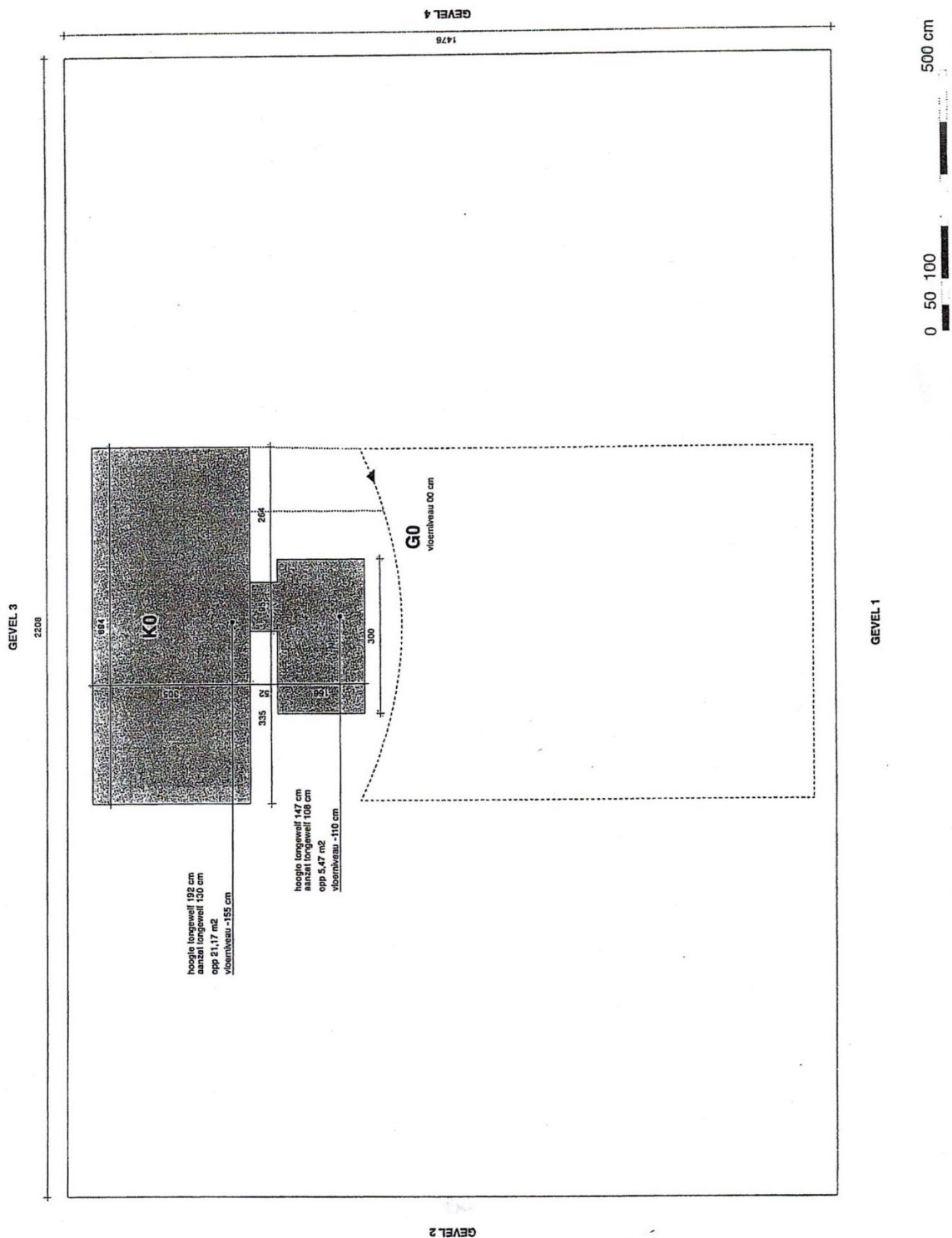


Foto 13. De beschadigde kroonlijst in Maastrichtersteen vóór de restauratie in 1984-1985 – Bron: Archief Onroerend Erfgoed Hasselt, doos DL 149 Hasselt – Kuringen, abdij van Herkenrode – infirmerie: restauratiedossier 1984-1985.

BIJLAGE 4:
PLANNEN

Grondplan 1:

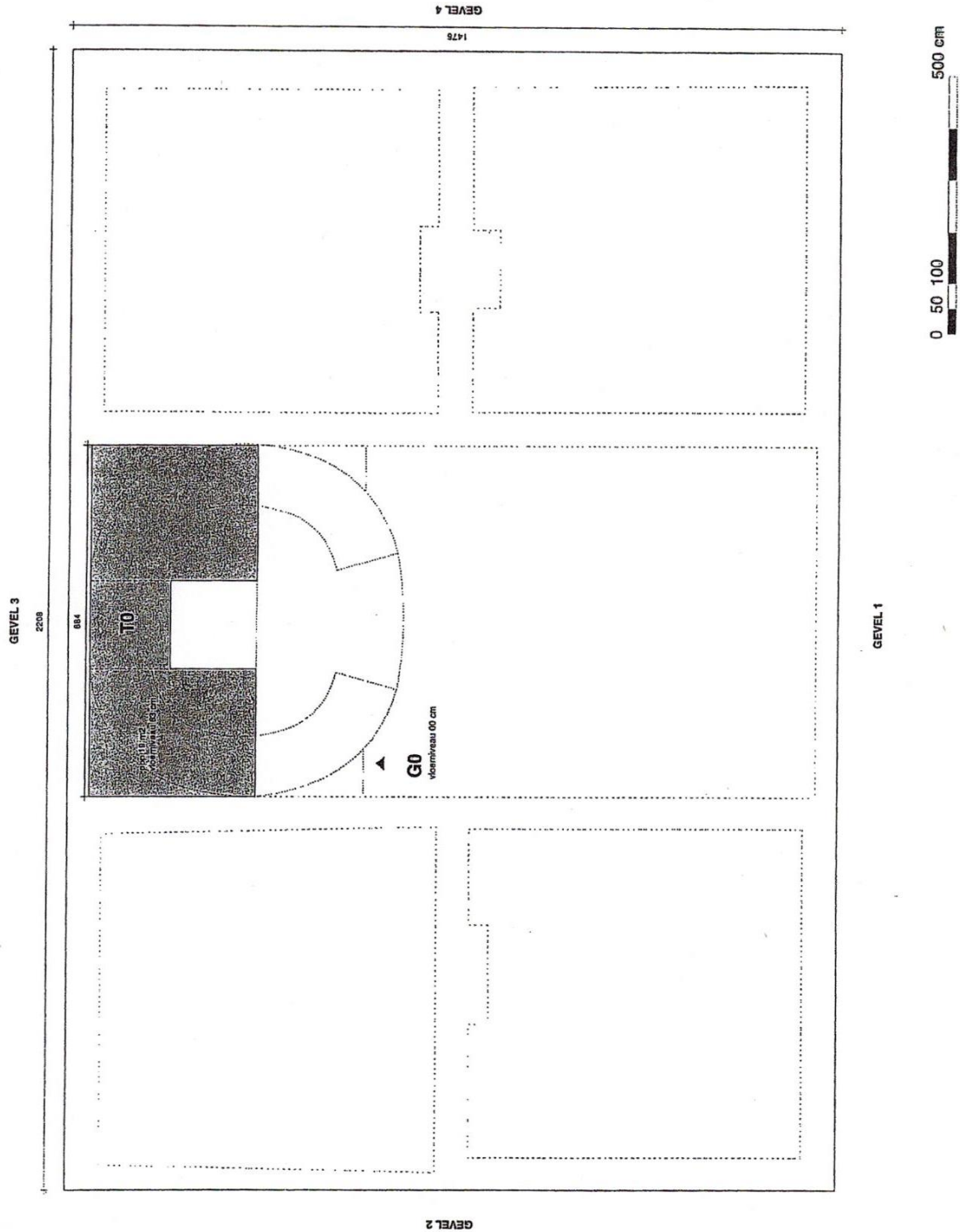
kelderverdieping



Bron: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010.

Grondplan 2:

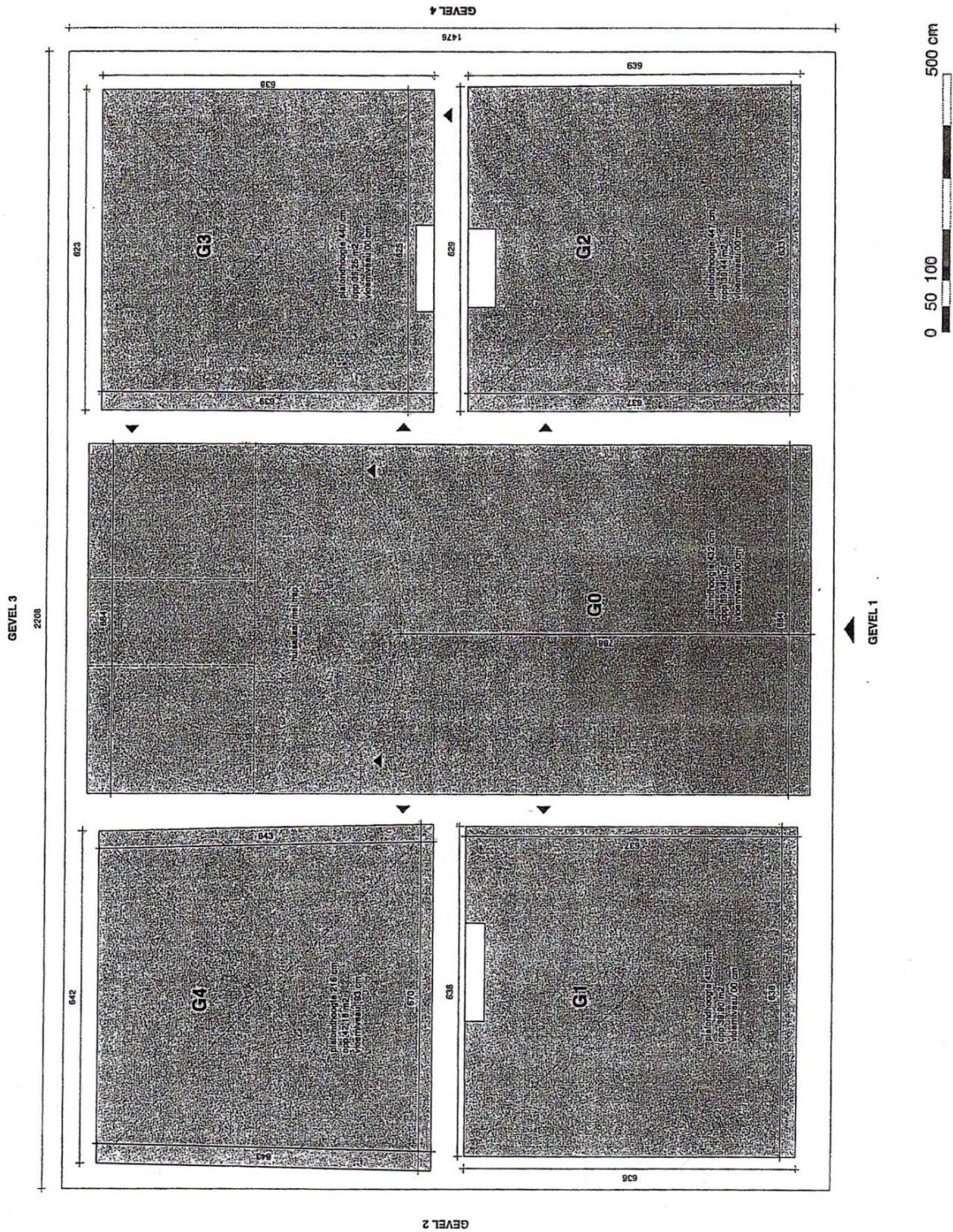
tussenverdieping



Bron: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010.

Grondplan 3:

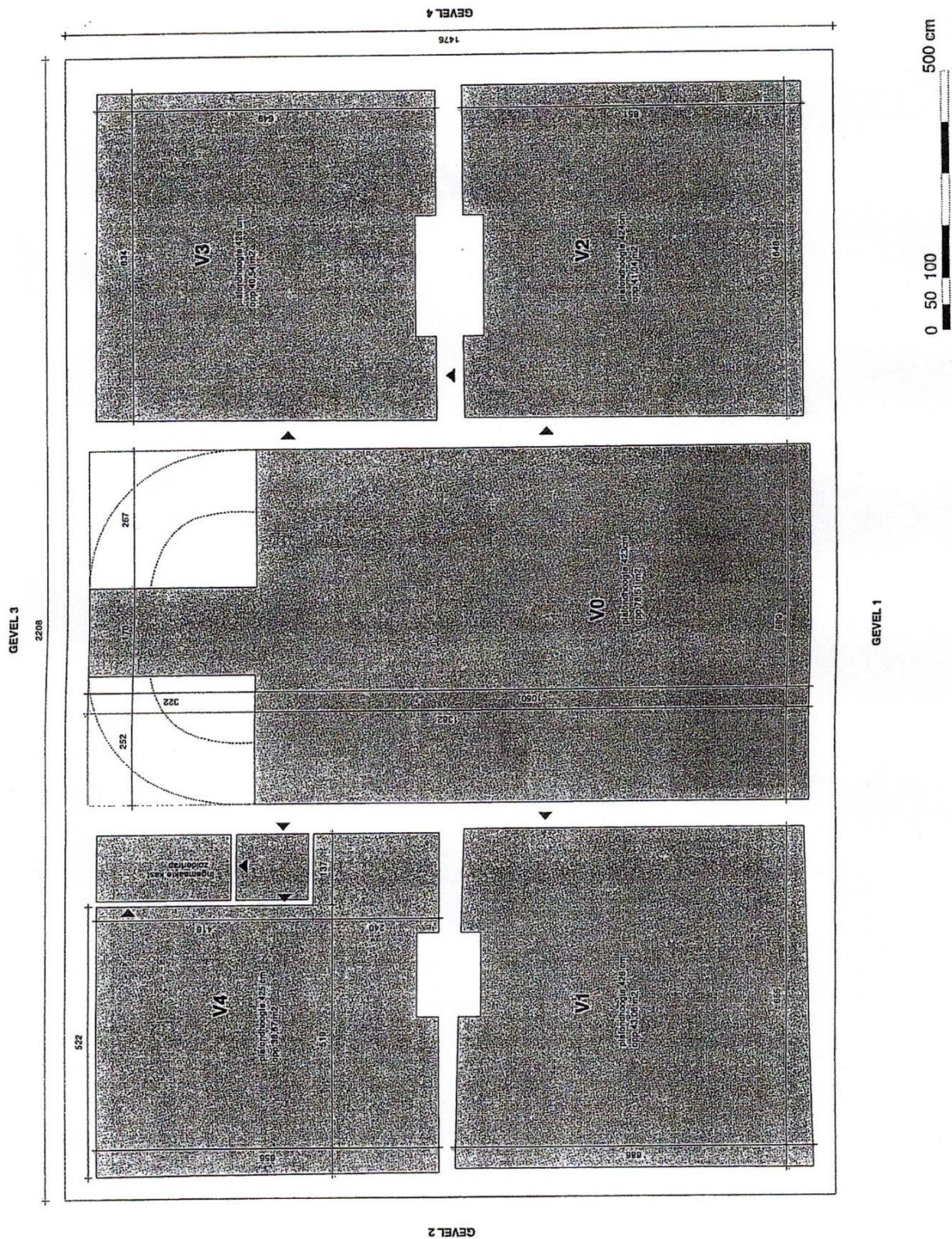
gelijkvloers



Bron: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010.

Grondplan 4:

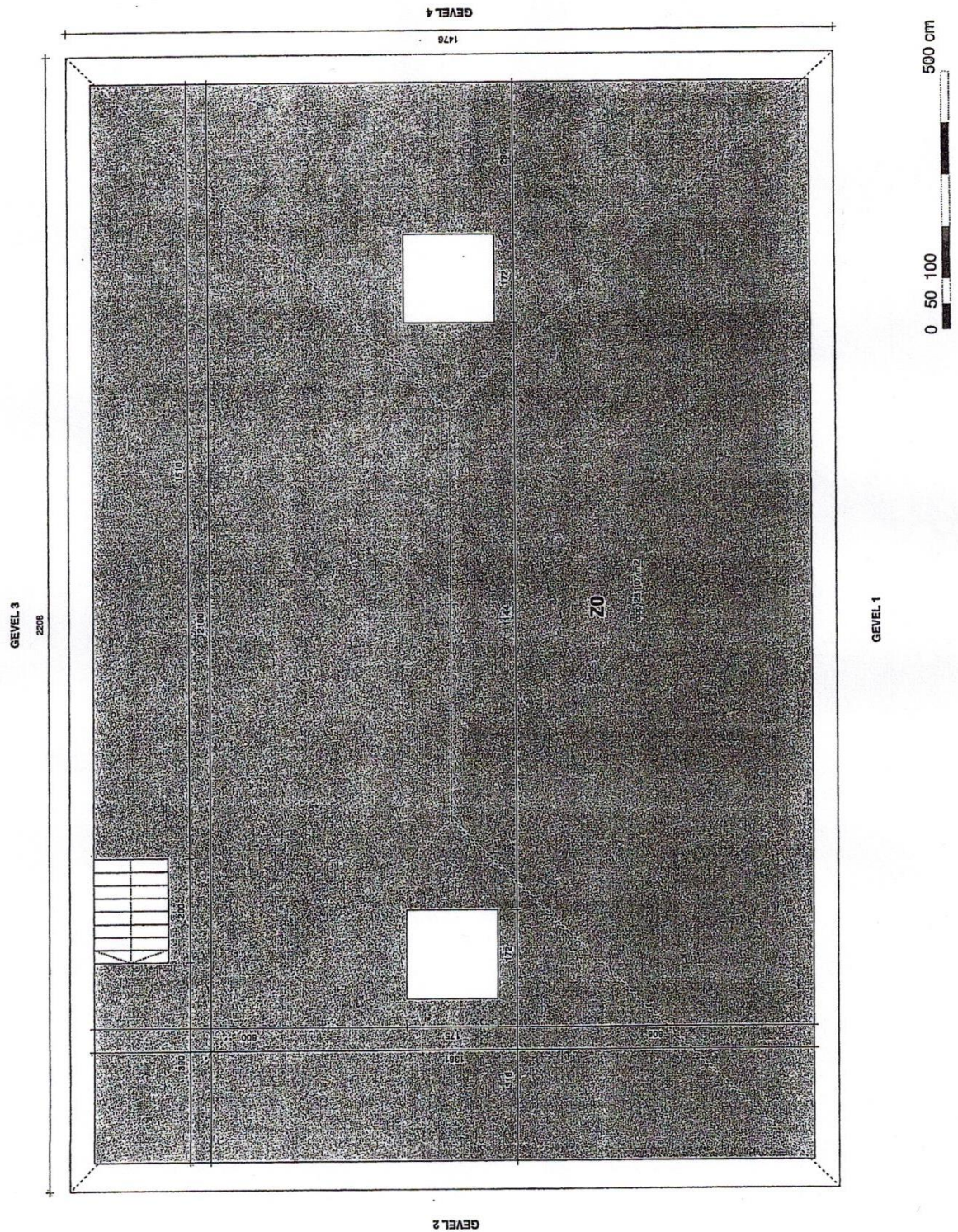
Verdieping 1



Bron: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010.

Grondplan 5:

Verdieping 2 - zolderverdieping

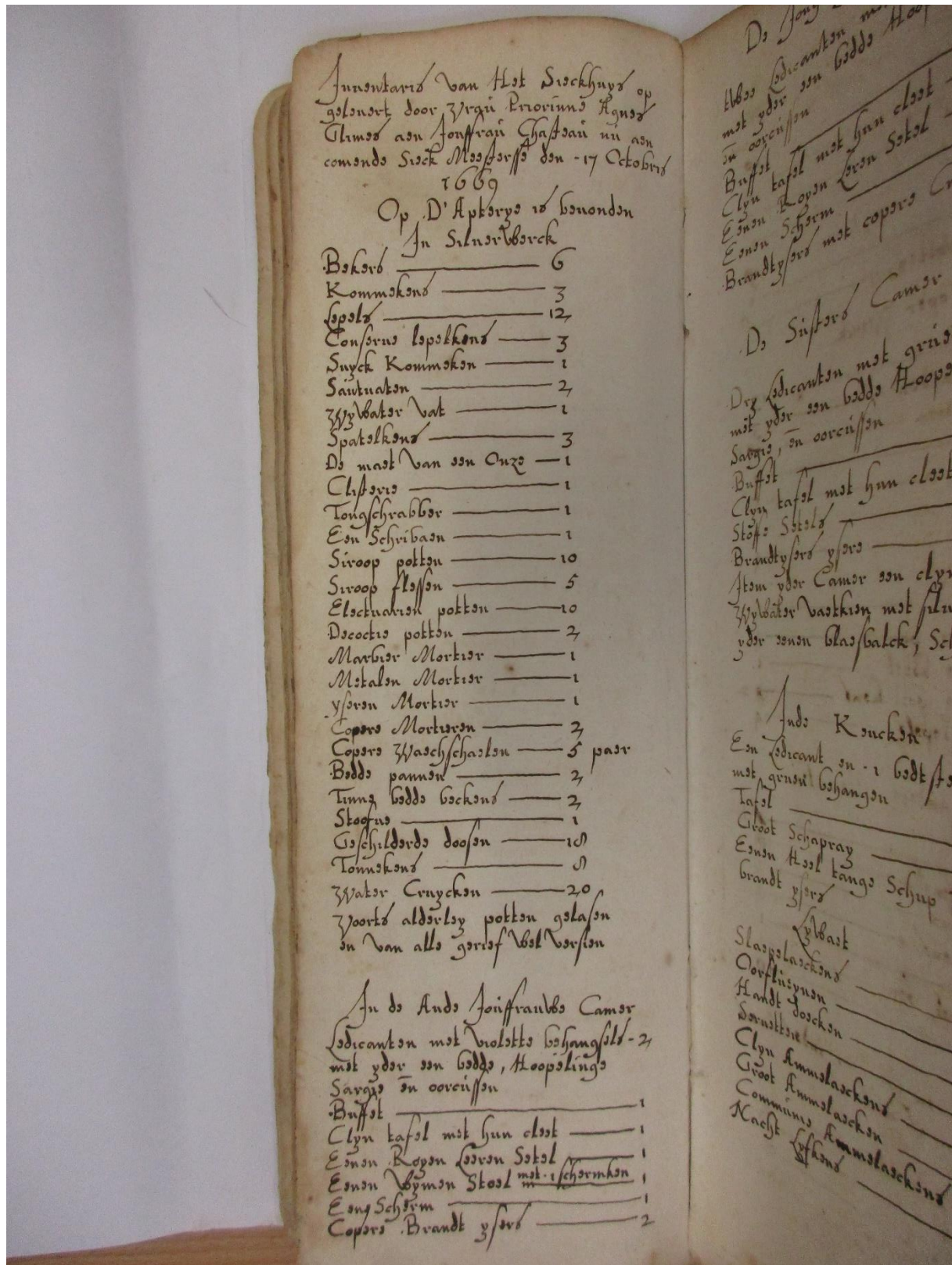


Bron: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010.

BIJLAGE 5:

BRONNEN

Figuur 1: Inventaris Van Het Sieckhuys op geleverd door Vrau Priorinne Agnes Glimes aen Jouffrau Chateau nù aen comende Sieck Meesteresse den 17 octobres 1669 – Bron: Rijksarchief Hasselt, Fonds Herkenrode, nr. 314, folio 33 v° - 34v°.



Joffrain ...
 ck Messers ...
 1669
 D' Apterys is benonden
 in Silversberck
 6
 3
 pokken 12
 moken 3
 1
 at 2
 1
 in een Onze 3
 1
 or 1
 on 1
 u 10
 n 5
 pokken 10
 on 2
 lorkier 1
 lorkier 1
 tier 1
 kerren 2
 schacken 5 pair
 2
 bocken 2
 1
 doosen 10
 1
 ycken 20
 luy pokken gelaen
 gersel wyl versien
 De Joffraids Camer
 met violetts behangsel - 2
 bedde, Hoopslings
 1

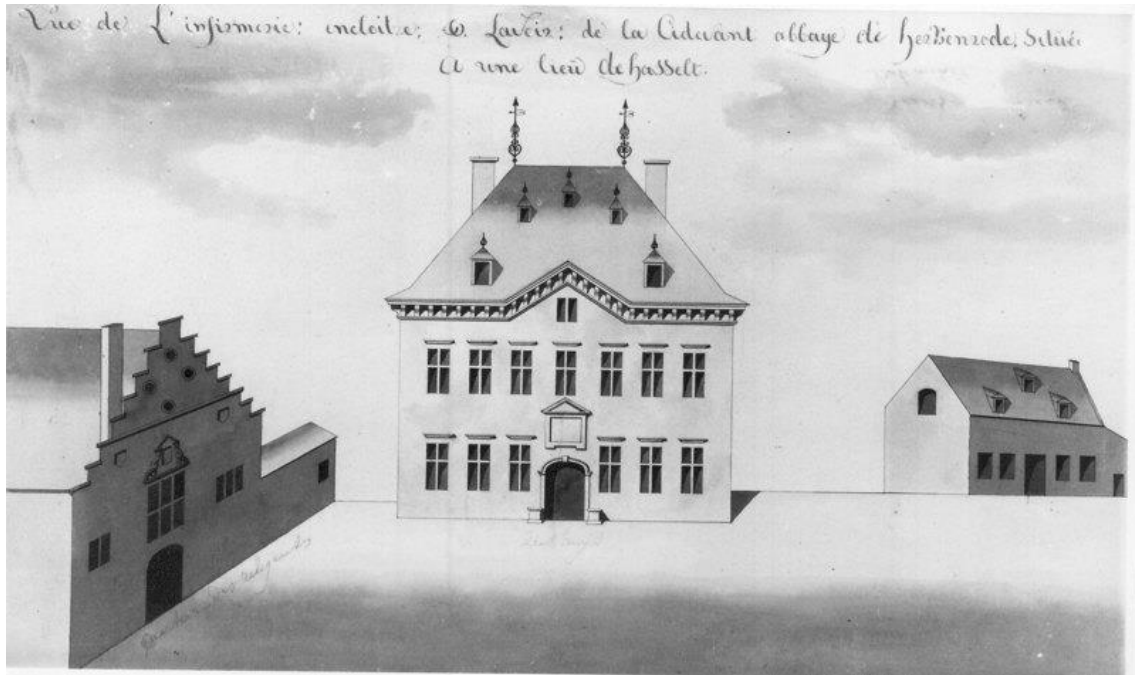
De Jonge Joffrain Camer 24
 Edele bedicanten met grau behangsel
 met yder een bedde Hoopslings
 in ooreissen
 Buffel _____ 1
 Clyn tafel met huu eloot _____ 1
 Eenen Royen Iren Sotel _____ 1
 Eenen Scherm _____ 1
 Brandtyfer met copers Croppen 2

 De Susters Camer
 Dye bedicanten met gruen behangsel
 met yder een bedde Hoopslings
 Sargis, en ooreissen
 Buffel _____ 1
 Clyn tafel met huu eloot _____ 1
 Stoffe Sotels _____ 2
 Brandtyfer yfers _____ 2
 Item yder Camer een clyn gelaes
 wywater vaskken met siluer beslagen
 yder eenen glasbalck, Schup en kango

 Ande Kamer
 Een bedicant en - 1 bedde, s
 met gruen behangen
 Tafel _____ 1
 Groot Schapray _____ 1
 Eenen Hool kango Schup en
 brandt yfers
 ylbast
 Slasplascchen _____ 10 pair
 Oorfluyden _____ 34
 Handt Dorschen _____ 17
 Dorsche _____ 36
 Clyn Ammelascchen _____ 11
 Groot Ammelascchen _____ 1
 Communs Ammelascchen _____ 1
 Nachte Lyfchen _____ 2

Tinus Wierck	
Schokelen	30
Dobbelen	22
Tellooren	26
Kommelen	10
Santelen	2
Bekelen	2
Kandelen	2
Bekelen	3
Compen	1
Comer potten	0
Koper Wierck	
Bekelen	13
Wylwateraten	3
Kandelen	5
Kotels	6
Pannen	5
Syckelen	1
Lampen	4
Lantjens	1
Kaffieren	2
Overkinds pannen	4
Overkinds ketel	1
Overkinds pottelen	2
Schuyen lepels	1
Noch andere Meubelen	
Sprongels	4
Silts Cuffens	10
Sich Cuffens	2
Mantelen	2
Cappot	1
Doet Cloet sen	1
Stoelen	9
Item bonden het goud inde Camer geschreven is noch	
Sargen	3
Corcuffens	0
Blas Galcken	2
Al dit an go Vand' oude guldent het jaer 1673 den 9 Nondubris	

in Janu
 is van
 de fun
 de Elif
 present
 Catharina
 de Lamb
 in 2 potten
 Silberwerk



Figuur 2: Aquareel van de infirmerie gemaakt tussen 1797 en 1814 behorende tot de collectie van de Zusters van het Heilig Graf – Bron: KIK.



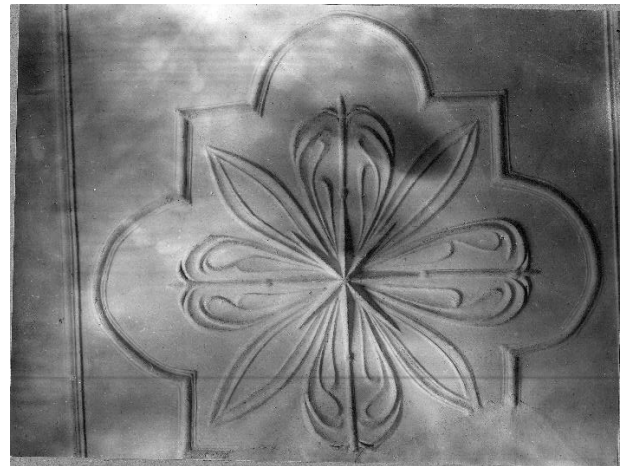
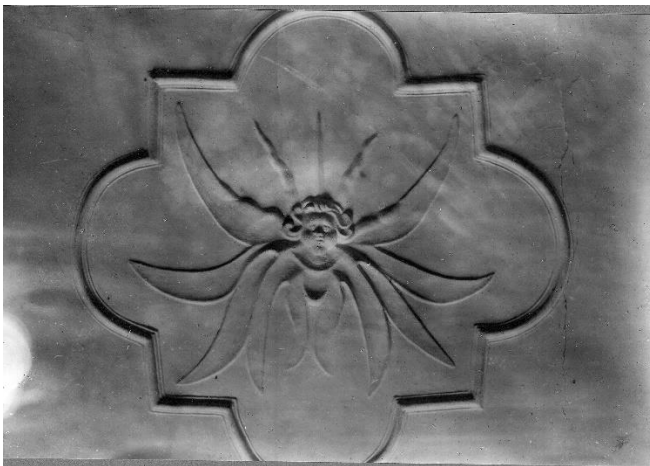
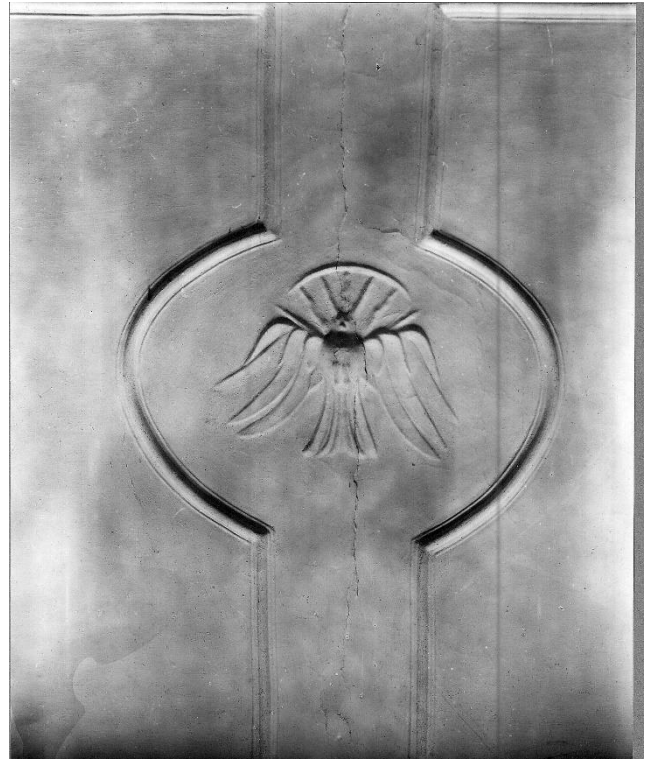
Figuur 3: Zuidgevel van de infirmerie, 1918 – Bron: KIK.



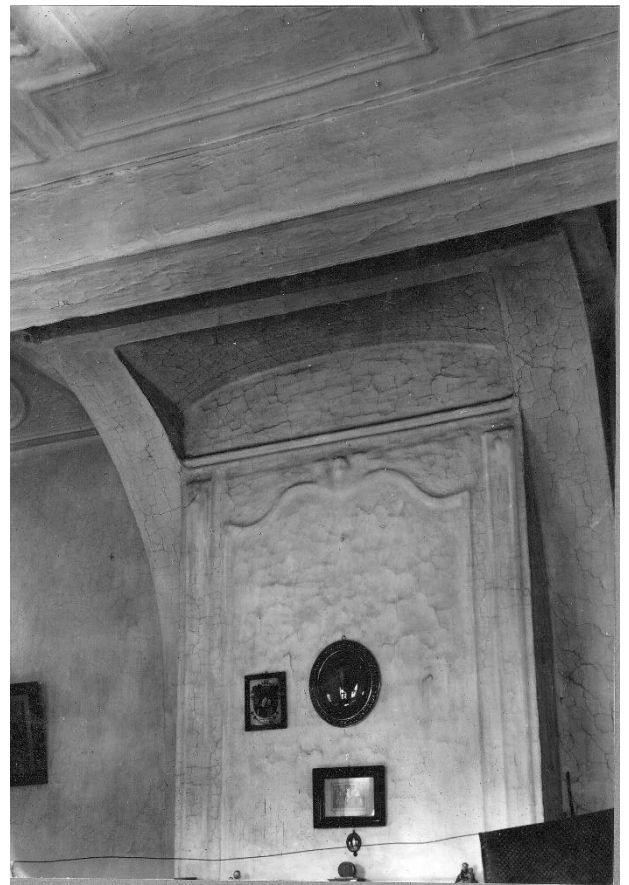
Figuur 4: De bordestrap in de inkomhal van de infirmerie, 1918 – Bron: KIK.



Figuur 5: Zuidgevel van de infirmerie, 1944 – Bron: KIK.



Figuur 6, 7, 8 en 9: Inkomdeur en stucwerk in de inkomhal (G0), 1944 – Bron: KIK.



Figuur 10 en 11: Renaissance deurkader en haardboezem in de zuidwestelijke kamer (G1), 1944 – Bron: KIK.

BIJLAGE 6: INTERIEURFICHES

De nummering van de gevels en de benaming van de kamers corresponderen met de grondplannen in bijlage 3.



Bakstenen keldertrap met houten treden. Rechter foto: boven de trap een oculus om via de achterliggende opkamer licht binnen te halen.



Getonwelfde kelder met bakstenen vloer, in de achterwand een dichtgemaakte deuropening naar kamer G4 en links de toegang tot de kleine kelder. de bakstenen vloer.



Dichtgemaakte deuropening naar kamer G4 voorheen toegankelijk via een bakstenen trap met houten treden.
Rechter foto: de kleine eveneens getonwelfde kelder met een vloer van aangestampte aarde. De gaten in de muur verwijzen naar voormalige legplanken.

INVENTARISFICHE INTERIEUR¹

niveau	kelder verdieping
nr. vertrek	K0 (onder bordestrap) De kelder bestaat uit twee rechthoekige ruimten, een grote kelder gelegen aan de noordgevel en een kleinere kelder ten zuiden ervan.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 1

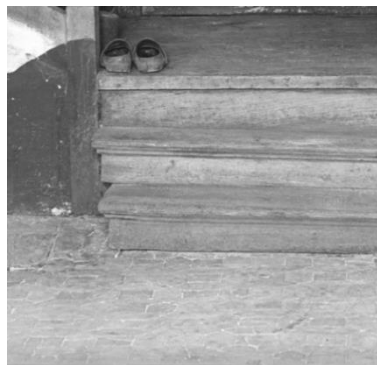
trap	bakstenen trap met houten bekleding
datering	toegang via de hal aangelegd in de 19 ^{de} eeuw
vloer	-grote kelder: baksteen; -kleine kelder: aangestampte aarde
datering	bouwperiode ²
plafond	-grote kelder: tongewelf, baksteenmetselwerk, bepleisterd en wit gekalkt; -kleine kelder: tongewelf, baksteenmetselwerk, bepleisterd en wit gekalkt
datering	
wanden	-grote kelder: baksteenmetselwerk: bepleisterd en wit gekalkt; tegen de westelijke muur drie gemetste treden met houten bekleding en een dichtgemaakte deur naar kamer G4 (de oorspronkelijke toegang tot de kelder); -kleine kelder: baksteenmetselwerk, bepleisterd en wit gekalkt, de openingen in de muur duiden op de voormalige aanwezigheid van legplanken
keldervensters	grote kelder: twee dichtgemaakte rechthoekige vensters en één beluikt venster
aantal	drie

¹ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

² Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Links: de inkomhal in 1918 (KIK) en rechts de huidige toestand (2017).



In 1918 bestond de vloer in de inkomhal uit een decoratief gelegd patroon van kleine (terracotta?) vloertegeltjes met aan weerszijde een strook van vierkante terracotta of natuurstenen vloertegels van ca 20 op 20cm (KIK). Mogelijk werden deze tegels herbruikt in kamer G4. Rechter foto: de huidige vloer bestaat uit keramische tegels uit de tweede helft van de 20^{ste} eeuw.



De inkomhal met zicht naar de voorgevel. Rechter foto: het stucwerkplafond.



Het stucwerk onder de trap.

INVENTARISFICHE INTERIEUR³

niveau	gelijkvloers
nr. vertrek	G0: hal Ruime centrale hal met aan het einde een dubbele, slingerende bordestrap met ingewerkt altaar.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 3

vloer	gele keramische tegels in een zandbed gelegd ter vervanging van de oorspronkelijke terracotta of hardstenen tegelvloer (bijlage 5, afb; 4: foto van 1918 van de inkomhal, KIK)
plint	zwart geschilderde houten plint
datering	2 ^{de} helft 20 ^{ste} eeuw
plafond	drie gestucte moerbalken waartussen (beschadigde) wit geschilderd stucwerkplafonds oorspronkelijk per vlak voorzien van drie geometrische figuren waarin telkens een afbeelding: het dichtst bij het altaar een duif geflankeerd door engelen (bijlage 5; afb. 7, 8 en 9: foto's van 1944, KIK) en de middelste met bloemenmotieven. Ter hoogte van de voordeur is het stucwerk verdwenen. Boven het altaar en de trap eveneens restanten van beschadigd geometrisch en floraal stucwerk.
stijl	renaissance
datering	bouwperiode ⁴
wanden	kalkbepleistering en witte kalkverf
trap	slingerende dubbele bordestrap met balusterleuning
materiaal	eikenhout
altaar	-schalmgat met ingewerkt altaar: deels gestukte wand met in het midden een rudimentair geschilderd altaar met marmerimitatie op houten planken. Links van het altaar schetsmatige muurschildering van de H. Barbara, rechts van de H. Bernardus. Datering: kleuronderzoek noodzakelijk voor een correcte datering. -houten altaarblok waarachter een ingemaakte kast (zie T0: opkamer) -altaar afgesloten door een hekje met balusters. De profilering van de balusters wijkt af van de profilering van de balusters en stijlen van de trap.
datering	17 ^{de} eeuw. Een aantal elementen wijzen erop dat de trap van elders gerecupereerd werd en in een latere fase in de infirmerie geïncorporeerd werd. (Zie 3.3. beschrijving van het interieur)
toegangsdeur	opgeklampte vleugeldeur materiaal: hout latei: eikenhout scharnieren: duimgehengen, mogelijk gerecupereerd slot: vernieuwd kleur: aan de buitenzijde geel; aan de binnenzijde bruin
datering	2 ^{de} helft 20 ^{ste} eeuw (cf. bijlage 5, afb. 6: foto van 1944, KIK)

³ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

⁴ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Het altaar is geschilderd op het houten beschot en wordt geflankeerd door muurschilderingen van de H. Barbara en H. Benedictus.



Detail foto van 1918 (KIK): achter het balusterhekje dat voor het altaar staat, is een tweede reeks balusters zichtbaar (trompe l'oeil schildering?). Rechter foto: detail foto van 1918 van het hang- en sluitwerk.



De deuren naar de opkamer en de kelder behoren niet tot het oorspronkelijke concept van de trap. De deurkader steekt uit boven de trapboom en is er bovenop bevestigd ipv erin verwerkt. (Foto Team Herman Van Meer, 2010).

deur links van de trap (toegang tot de opkamer achter de trap)	opgeklampte deur materiaal: eikenhout deurkader: niet geprofileerd scharnieren: bovenaan accoladevormig deurehengsel; onderaan later aangebracht scharniergeheng; klink: vernieuwd kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen)
datering	De deur behoort niet tot het oorspronkelijk concept van de trap en werden in een latere fase aangebracht, cf. de uitstekende deurkaders die niet in de trapboom verwerkt zijn. De opgeklampte deur met historisch hang- en sluitwerk is vermoedelijk gerecupereerd.
deur rechts van de trap (toegang tot de kelder)	opgeklampte deur materiaal: eikenhout deurkader: niet geprofileerd scharnieren: later aangebrachte scharniergehengen; klink: vernieuwd kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen)
datering	De deur behoort niet tot het oorspronkelijk concept van de trap en werden in een latere fase aangebracht, cf. de uitstekende deurkaders die niet in de trapboom verwerkt zijn. De opgeklampte deur met historisch hang- en sluitwerk is vermoedelijk gerecupereerd.
deur G1	<u>deur zijde hal</u> : opgeklampte deur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader met diamantkoppen scharnieren: later aangebrachte kruisgehengen slot: bewaard; klink vernieuwd; kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen) stijl: renaissance <u>deur zijde kamer</u> : verdwenen deurkader: deurstijlen (onderaan beschadigd) uitgewerkt als gestileerde ionische pilasters waarop een hoofdgestel met geometrische motieven op de fries en een tandlijst; materiaal: eikenhout kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen) stijl: renaissance
datering	bouwperiode
deur G2	<u>deur zijde hal</u> : opgeklampte deur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader met diamantkoppen scharnieren: originele accoladevormig deurehengsels slot: bewaard; klink vernieuwd; gesmede sleutelplaat bewaard kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen) stijl: renaissance <u>deur zijde kamer</u> : verdwenen deurkader: verdwenen
datering	bouwperiode



Links en midden: deur naar kamer G1 en G3; rechts: binnenzijde van deur van kamer G4.



Zuidoostelijke kamer (G2): originele deurkader met diamantkoppen en opgeklampte deur, accoladevormige gehengen en decoratief sleutelplaatje en aan de achterzijde het slot.

deur G3	<p><u>deur zijde hal</u>: opgeklampte deur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader met diamantkoppen scharnieren: later aangebrachte scharniergehengen slot: bewaard; klink vernieuwd; kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen) stijl: renaissance</p> <p><u>deur zijde kamer</u>: paneeldeur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader hang-en sluitwerk: deels bewaard; restant van een gesmede klinksluiting kleur: bruin</p>
datering	bouwperiode
deur G4	<p><u>deur zijde hal</u>: opgeklampte deur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader met diamantkoppen scharnieren: bovenaan origineel accoladevormig deurengsel; onderaan later aangebracht scharniergehang slot: vernieuwd; klink vernieuwd; gesmede sleutelplaat bewaard kleur: bruin (verschillende afwerkingslagen) stijl: renaissance</p> <p><u>deur zijde kamer</u>: verdwenen deurkader: verdwenen</p>
datering	bouwperiode
vensters gevel 1	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	twee
schrijnwerk	vernieuwd; wit geschilderd hout met kleinhoutverdeling,
vensterbank	hout, wit geschilderd



Toegang tot de opkamer, links gedicht deurgat naar kamer G4. Rechter foto: rode en zwarte terracottategels in de opkamer.



Zicht op de westgevel met de dichtgemaakte deur naar kamer G4. De opkamer wordt in twee gedeeld door een houten tussenwand. Rechts van de houten wand is de ingebouwde kast achter het altaar zichtbaar. Het oostelijke kruisvenster van de opkamer is volledig dichtgemetseld.



Het westelijke kruisvenster met bewaard 17^{de}-eeuws schrijnwerk, hang- en sluitwerk .

INVENTARISFICHE INTERIEUR⁵

niveau	Opkamer achter de trap
nr. vertrek	T0 Rechthoekige opkamer achter de trap, in twee gedeeld door een houten wand van brede planken.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 2

Toegang (deuren zie G0)	-toegankelijk vanuit de hal: vier gemetste treden met houten aantrede; -toegankelijk via kamer G3: drie gemetste treden met hout bekleed.
datering	-toegang via de hal aangelegd in de 19 ^{de} eeuw -toegang via kamer G3: van de bouwperiode
vloer	-achter de toegangsdeur een verzakt bakstenen vloertje; -rode en zwarte keramische tegelvloer in een zandbed, deels opgebroken aan de oostzijde.
datering	vermoedelijk 17 ^{de} eeuw
plafond	beschilderde onderzijde van de trap
datering	
wanden	-bepleisterde en geschilderde wanden; -zwarte plintschildering van ca. 40 cm; -houten scheidingswand van brede planken; -lage ingemaakte eikenhouten kast achter altaarblok, in 2010 waren de oorspronkelijke deurtjes met hang- en sluitwerk nog aanwezig (cf. foto's Team Herman Van Meer); -oostelijke binnenmuur met deuropening naar G3, drie gemetste treden bekleed met hout; -westelijke binnenmuur met dichtgemaakte deuropening naar G4.
vensters	kruisvensters in een getoogde nis, bovenlichten dichtgecementeerd
aantal	twee
materiaal	<u>westelijke venster</u> bovenlicht dichtgemaakt; onderaan oorspronkelijk, 17 ^{de} -eeuws wit geschilderd houtwerk. <u>oostelijke venster</u> volledig dichtgemetseld en deels bepleisterd; enkel de houten kader en het houten kruis bleven bewaard (17 ^{de} -eeuws ?).
hang- en sluitwerk	westelijk venster: 17 ^{de} -eeuws
vensterbanken	geen
datering	bouwperiode ⁶

⁵ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

⁶ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Haardboezem, foto van 1944 (KIK) en de huidige toestand (2017). De haardmantel is vernieuwd.



Renaissance deurekader, foto van 1944 (foto KIK) en de huidige toestand (2017).



Het geometrische stucwerkplafond (eerste foto Team Herman Van Meer, 2010).

niveau	gelijkvloers
nr. vertrek	G1: kamer ten zuidwesten
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 3

vloer	vernieuwd: geel, zwart gespikkelde cementtegelvloer in een zandbed
plint	zwarte geglaazuurde tegelplint van ca. 10 cm
datering	20 ^{ste} eeuw
plafond	geometrische stucwerkplafonds tussen de twee bepleisterde moerbalken,
stijl	renaissance
datering	bouwperiode ⁸
wanden	-kalkbepleistering, geschilderd; -restanten van een zwarte plintbeschildering van ca. 40 cm; -rechthoekige bepleisterde nis rechts van de haard; -links van de haard een verluchtingsgat voor kamer G4.
Deur naar centrale hal	deur zijde kamer ontbreekt (deur zijde hal zie G0)
deurkader	deurstijlen (beschadigd), uitgewerkt als gestileerde ionische pilasters waarop een hoofdgestel, geometrische motieven op de fries en een tandlijst
stijl	renaissance
materiaal	eikenhout
kleur	bruin
datering	bouwperiode
vensters gevel 1	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	twee
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	hout
datering	20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 2	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis
aantal	één
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	hout
datering	20 ^{ste} eeuw
haard	tegen de noordelijke binnenmuur
haardmantel	vernieuwde houten schouwmantel
haardvloer	verdwenen
haardboezem	rechte boezem met spiegels in stucwerk
haardgewelf	bepleisterde schoren waartussen een tongewelfje
datering	de rechte schouwboezem en de lage schouwmantel wijzen op een aanpassing uit de 18de eeuw

⁷ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

⁸ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



De rechte schouwboezem en lage gemarmerde schouwmantel wijzen op een aanpassing uit de 18^{de} eeuw.



Schouwmantel in gemarmerd hout. Onder de marmerimitatie zijn sporen van roodschildering zichtbaar.



Venster in de oostegevel.

INVENTARISFICHE INTERIEUR⁹

niveau	gelijkvloers
nr. vertrek	G2: kamer ten zuidoosten
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 3

vloer	vernieuwd: geel, zwart gespikkelde cementtegenvloer in een zandbed
plint	zwarte geglaazuurde tegelplint van ca. 10 cm
datering	20 ^{ste} eeuw
plafond	bepoetste moer- en kinderbalken
datering	bouwperiode ¹⁰
wanden	-kalkbepoetsing, geschilderd; -restanten van een zwarte plintbeschildering van ca. 40 cm
deur naar centrale hal	deur zijde kamer ontbreekt (deur zijde hal zie G0)
deurkader	ontbreekt
deur naar kamer G3	rechts van de haard
datering	opening van 19 ^{de} of 20 st eeuw, schrijnwerk 20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 1	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	twee
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	geen
datering	20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 4	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis
aantal	één
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	geen
datering	20 ^{ste} eeuw
haard	tegen de noordelijke binnenmuur
haardmantel	houten schouwmantel met marmersimulatie beschilderd
haardvloer	verdwenen
haardboezem	rechte haardboezem, vlakke bepoetsing
haardgewelf	bepoetste schoren waartussen een vlak bepoetst gewelf
datering	de rechte schouwboezem en eerder lage schouwmantel wijzen op een aanpassing uit de 18 ^{de} eeuw

⁹ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

¹⁰ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Schouwmantel met vlak bepleisterde schouwboezem en het haardgewelf.
Team Herman Van Meer, 2010).

Renaissance stucwerkplafond (foto



Schouwmantel met natuurstenen zuiltjes waarop een geprofileerde haardbalk.



Paneeldeur met geprofileerde deurkader en een gesmede klinksluiting (twee laatste foto's: Team Herman Van Meer, 2010).

INVENTARISFICHE INTERIEUR¹¹

niveau	gelijkvloers
nr. vertrek	G3: kamer ten noordoosten
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 3
vloer	kunststofvloer op een betonnen uitvullaag
plint	geen
datering	20 ^{ste} eeuw
plafond	beschadigd geometrisch stucwerkplafond met lijsten en ornamenten tussen de twee bepleisterde moerbalken
stijl	renaissance
datering	bouwperiode ¹²
wanden	-kalkbepleistering, geschilderd; -restanten van een zwarte plintbeschildering van ca. 40 cm; -in het midden van de muren zijn sporen van gaten van 10/10cm die wijzen op een (later aangebrachte) tussenvloer.
deur naar centrale hal	deur zijde kamer: paneeldeur (deur zijde hal bewaard: zie G0)
materiaal	eikenhout
deurkader	geprofileerde houten omlijsting
kleur	bruin
hang-en sluitwerk	sluitwerk bewaard: gesmede klinksluiting
datering	bouwperiode
deur naar kamer G2	deur links van haard
datering	opening van 19de of 20ste eeuw, schrijnwerk 20ste eeuw
deur naar opkamer achter trap	westelijke binnenmuur
materiaal	deurblad verdwenen
deurkader	hout, eenvoudige deurkader van rechte planken.
datering	vermoedelijk was dit de oorspronkelijke toegang tot de opkamer
vensters gevel 3	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	één
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling, bovenlicht dichtgepleisterd
vensterbanken	hout
datering	20ste eeuw
vensters gevel 4	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis
aantal	één
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	hout, niet oorspronkelijk
datering	20ste eeuw
haard	tegen de zuidelijke binnenmuur
haardmantel	halfzuiltjes in natuurstenen, houten geprofileerde haardbalk
haardvloer	verdwenen
haardboezem	rechte boezem met vlakke bepleistering
haardgewelf	bepleisterde schoren waartussen een tongewelfje
datering	vermoedelijk opklimmend tot de 18 ^{de} eeuw

¹¹ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

¹² Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Zicht naar de noordwestelijke hoek: verlaagd plafond, westgevel met voormalige kruisvensters en een gedichte deuropening, in de noordgevel eveneens een deels dichtgemaakt kruisvenster. Rechter foto: vloer van baksteen en gerecupereerde tegels van Maaskalksteen.



De haardwangen bleven bewaard. De beschilderde halfzuiltjes in natuurstenen werden verlaagd met baksteenmetselwerk. Rechter foto: trap van Maaskalkstenen blokken.



INVENTARISFICHE INTERIEUR¹³

niveau	gelijkvloers
nr. vertrek	G4: kamer ten noordwesten Het vloerniveau van de kamer werd vermoedelijk in de 19 ^{de} eeuw verlaagd alsook een vals plafond aangebracht. De ruimte boven het vals plafond is te bereiken via een deur halverwege de bordestrap in de hal.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 3

vloer	gerecupereerde Maaskalkstenen tegels van verschillend formaat, baksteen en beton op een zandbed
datering	vermoedelijk 19 ^{de} eeuw
plafond	vlak bepleisterde plafond tussen twee bepleisterde moerbalken
datering	vermoedelijk 19 ^{de} eeuw
wanden	-kalkbepleistering, geschilderd; -restanten van een zwarte plintbeschildering van ca. 40 cm; -tegen de oostgevel vier treden van Maaskalksteen naar de centrale hal
deur naar centrale hal	deur zijde kamer ontbreekt (deur zijde hal bewaard: zie G0)
deurkader	ontbreekt
buitendeur in westgevel	dichtbepleisterde rechthoekige opening
datering	
vensters gevel 2	onderaan dichtgemaakt kruisvenster
aantal	één
vensters gevel 3	onderaan dichtgemaakt kruisvenster
aantal	één
schrijnwerk	wit geschilderd hout, kleinhoutverdeling
datering	20 ^{ste} eeuw
haard	tegen zuidelijke binnenmuur
haardmantel	enkel de beschilderde halfzuiltjes in natuursteen zijn zichtbaar, de haardwangen zijn verlaagd met baksteenmetselwerk
haardvloer	verdwenen
haardboezem	zie tussenruimte TV4
haardgewelf	idem
datering	bouwperiode ¹⁴

¹³ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

¹⁴ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



De toegang tot het tussenverdiep bevindt zich halverwege de bordestrap.



Duidelijke brandsporen op de moer- en kinderbalken alsook bouwsporen van een verwijderd vals plafond ca. 1m hoger dan het huidige vloerniveau.

niveau	tussenniveau
nr. vertrek	TV4: tussen G4 en V4 Ruimte boven het vals plafond van G4 met duidelijke sporen van een brand. Bouw- en roetsporen wijzen op een voorgaande tussenvloer ca. 1m boven het huidige plafond dat vermoedelijk verdween met de brand. De toegangsdeur tot het tussenniveau bevindt zich halverwege de dubbele bordestrap en is bereikbaar via een hekje in de trapleuning.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 3

trap	vijf eikenhouten treden halverwege de bordestrap geven toegang tot de tussenruimte
vloer	geen afwerking: de kinderbalken, ringlatjes en de bepleistering van de ruimte eronder (G4) zijn zichtbaar
datering	19 ^{de} eeuw
plafond	moer- en kinderbalken met brandsporen; restanten van rinkellatjes en bepleistering
datering	bouwperiode ¹⁶
wanden	-kalkbepleistering, restanten van een <u>grijze natuursteenimitatie</u> rond de vensters, op de wand in de zuidoostelijke hoek, op de haardboezem en de flankerende schoren. Kleuronderzoek moet uitmaken of de beschildering van de bouwperiode dateert; -ruim een meter boven het vloerniveau gaten van 10/10cm die wijzen op een voorgaande tussenvloer; -rechts van het vensters in gevel twee sporen van een dichtgemaakte rechthoekige muuropening met houten deur of luik (correspondeert met de bovenzijde van de rondboogdeur in de westgevel).
toegangsdeur (achter trap in de centrale hal)	paneeldeur
materiaal	eikenhout
deurkader	geen
kleur	gebeitst
datering	?
vensters gevel 2	-rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis; -bovenlicht deels dichtgemetseld en beluikt; -vensters onderaan afgekast met stijl en regelwerk om licht in G4 te trekken en de ruimten toch te scheiden.
aantal	één
vensters gevel 3	-rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis; -bovenlicht dichtgepleisterd; -vensters onderaan afgekast met stijl en regelwerk om licht in G4 te trekken en de ruimten toch te scheiden.
aantal	één

¹⁵ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

¹⁶ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



De enige plaats waar sporen van historische interieurafwerking werden terug gevonden, is in de tussenruimte in de noordwestelijke hoek van de infirmerie: met name een grijze natuursteenimitatie.

haard	tegen de zuidelijke binnenmuur
haardmantel	twee natuurstenen consoles (slechts gedeeltelijk zichtbaar), een bakstenen haardwand en een houten haardbalk: alle met brandsporen
haardvloer	zie G4
haardboezem	schuin aflopende, vlak bepleisterde boezem met sporen van een beschildering met natuursteenimitatie
haardgewelf	de afwerking tussen de twee schoren is verdwenen, op de schoren zelf ook sporen van een beschildering met natuursteenimitatie
datering	bouwperiode



Links: zicht op de achtergevel met sporen van twee dichtgemaakte kruisvensters; rechts: zicht op de voorgevel.



Gesmede grendel op de deurstijl van kamer V2 (foto Team Herman Van Meer, 2010). Rechter foto: detail van de geprofileerde deurkader van kamer V3.

INVENTARISFICHE INTERIEUR¹⁷

niveau	eerste verdieping
nr. vertrek	V0: hal Ruime centrale hal op de verdieping, aan weerszijde geflankeerd door twee kamers.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 4

vloer	smalle grenen plankenvloer
datering	19 ^{de} -of 20 ^{ste} eeuw
plint	hout, ca. 8cm
plafond	bepleisterde moer- en kinderbalken waarop wit geschilderde grenen planken; vermoedelijk in oorsprong volledig bepleisterd
datering	dragende structuur van de bouwperiode, de grenen beplanken uit de 19 ^{de} - of 20 ^{ste} eeuw
wanden	kalkbepleistering en kalkverf
datering	bouwperiode ¹⁸
trap	slingerende dubbele bordestrap met balusterleuning, bordes van brede eikenhouten planken
datering	17 ^{de} eeuw. Een aantal elementen wijzen erop dat de trap – vermoedelijk gerecupereerd van elders - in een latere fase werd geïncorporeerd.
deur V1	<u>deurblad zijde hal</u> : paneeldeur materiaal: eikenhout; deurkader: geprofileerde eikenhouten kader; hang-en sluitwerk: staartgehangen origineel; klink vernieuwd; kleur: bruin gebeitst. <u>deurblad zijde kamer</u> : verdwenen; deurkader: geprofileerde eikenhouten kader met eierlijst, bruin gebeitst
deur V2	<u>deurblad zijde hal</u> : paneeldeur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader; hang-en sluitwerk: staartgehangen origineel; decoratief gesmeed grendeloog op deurstijl, klink en slot vernieuwd; kleur: bruin gebeitst. <u>deurblad zijde kamer</u> : verdwenen; deurkader: beschadigde geprofileerde eikenhouten kader, bruin gebeitst
deur V3	<u>deurblad zijde hal</u> : paneeldeur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader; hang-en sluitwerk: staartgehangen origineel; slot nog aanwezig, klink vernieuwd; kleur: bruin gebeitst. <u>deurblad zijde kamer</u> : verdwenen; deurkader: geprofileerde eikenhouten kader, bruin gebeitst

¹⁷ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

¹⁸ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Paneeldeur van kamer V4 met sierlijk gesmeed grendeloog.

deur V4	<p><u>deurblad zijde hal</u>: paneeldeur materiaal: eikenhout deurkader: geprofileerde eikenhouten kader; hang-en sluitwerk: staartgehengen origineel; decoratief gesmeed grendeloog nog aanwezig, grendel en klink vernieuwd; kleur: bruin gebeitst.</p> <p><u>deurblad zijde kamer</u>: verdwenen; deurkader: verdwenen</p>
vensters gevel 1	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	drie
schrijnwerk	hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	hout
datering	20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 3	sporen van dichtgepleisterde kruisvensters
aantal	twee



Haard met gestucte haardboezem en een haardvloer van bruin geglaazuurde tegeltjes. De haardmantel werd door de laatste bewoners, de familie Didden, vervangen door de huidige.



Brede planken vloer en een geprofileerde deurkader met eierlijst.



Paneel deur met duimgehengen.

INVENTARISFICHE INTERIEUR¹⁹

niveau	eerste verdieping
nr. vertrek	V1: kamer ten zuidwesten
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 4

vloer	eikenhouten plankenvloer van verschillende breedtes
plint	geen
datering	bouwperiode ²⁰
plafond	vlakke bepleisterde plafonds tussen bepleisterde moer- en kinderbalken
datering	bouwperiode
wanden	-kalkbepleistering, geschilderd; -zwart geschilderde plint van ca. 40cm; -rechts van de schouw een kleine rechthoekige bepleisterde nis
deur naar hal	paneel deur zijde kamer ontbreekt (paneel deur zijde hal zie V0)
deur kader	deur kader: geprofileerde eikenhouten kader met eierlijst, bruin gebeitst
Hang- en sluitwerk	duimgehengen bewaard
datering	bouwperiode
vensters gevel 1	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	twee
schrijnwerk	hout, kleinhoutverdeling, niet oorspronkelijk
datering	schrijnwerk 20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 2	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis; bovenlicht dichtgepleisterd
aantal	één
schrijnwerk	hout, kleinhout verdeling, niet oorspronkelijk
haard	
haardmantel	gemetste schoorsteenmantel en -wand, houten tablet
datering	20 ^{ste} eeuw
haardvloer	kleine ruitvormige geglazuurde keramische tegels in rood en bruin, aan de zijkanten aangevuld met beton waarin de naam 'Didden' gekrast.
datering	bouwperiode
haardboezem	rechte haardboezem met spiegels in stucwerk
datering	de rechte schouwboezem en de lage schouwmantel wijzen op een aanpassing uit de 18de eeuw

¹⁹ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

²⁰ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Oorspronkelijke haardmantel met S-vormige natuurstenen wangen, bakstenen haardwand met rondboogmotief, geprofileerde houten haardbalk en een schuin aflopende, vlak bepleisterde schouwboezem. Haardvloer vernieuwd in de 20^{ste} eeuw.



Oorspronkelijke beschadigde houten deurkader.



Later toegevoegde doorgang naar kamer V3.

INVENTARISFICHE INTERIEUR²¹

niveau	eerste verdieping
nr. vertrek	V2: kamer ten zuidoosten
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 4

vloer	eikenhouten plankenvloer van verschillende breedtes
plint	geen
datering	bouwperiode ²²
plafond	vlakke bepleisterde plafonds tussen bepleisterde moer- en kinderbalken
datering	bouwperiode
wanden	kalkbepleistering, geschilderd
deur naar hal	paneel deur zijde kamer ontbreekt (paneel deur zijde hal zie V0)
materiaal	eikenhout
deurkader	beschadigde geprofileerde eikenhouten kader, bruin gebeitst
datering	bouwperiode
deuropening naar V3	links van de schouw, geen schrijnwerk
datering	later toegevoegd
vensters gevel 1	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis
aantal	twee
schrijnwerk	hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	geen
datering	schrijnwerk 20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 2	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis, bovenlicht dichtgepleisterd
aantal	één
schrijnwerk	hout, kleinhout verdeling
vensterbanken	geen
datering	schrijnwerk 20 ^{ste} eeuw
haard	tegen de noordelijke binnenmuur
haardmantel	twee geprofileerde S- vormige natuurstenen wangen, een gemetste bakstenen haardwand met rondboogmotief en een geprofileerde houten haardbalk
haardvloer	gele keramische tegels, cf. vloer G0, 20 ^{ste} eeuw
haardboezem	schuin aflopend, vlak bepleisterd
datering	op de haardvloer na van de bouwperiode

²¹ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

²² Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Oorspronkelijke haardmantel met S-vormige natuurstenen wangen, bakstenen haardwand met rondboogmotief, haardvloer van geglazuurde tegeltjes, geprofileerde houten haardbalk en een schuin aflopende, vlak bepleisterde schouwboezem.



Oorspronkelijke geprofileerde deurkader.

niveau	eerste verdieping
nr. vertrek	V3: kamer ten noordoosten
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 4

vloer	eikenhouten plankenvloer van verschillende breedtes
datering	bouwperiode ²⁴
plint	geen
plafond	bepleisterde moerbalken; wit geschilderde kinderbalken en dito grenen beplanking; vermoedelijk in oorsprong volledig bepleisterd
datering	dragende structuur van de bouwperiode, de grenen beplanken van de 19de- of 20 ^{ste} eeuw
wanden	-kalkbepleistering, geschilderd; -sporen van een zwart geschilderde plint van ca. 40cm; -links van de deur naar de hal een bepleisterde rechthoekige nis.
deur naar hal	paneel deur zijde kamer ontbreekt (paneel deur zijde hal zie V0)
deurkader	geprofileerde eikenhouten deurkader, bruin gebeitst
datering	bouwperiode
deuropening naar V4	rechts van de schouw, geen schrijnwerk
datering	later toegevoegd
vensters gevel 3	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis, bovenlicht dichtgepleisterd
aantal	één
schrijnwerk	hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	geen
datering	20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 2	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis, bovenlicht dichtgepleisterd
aantal	één
schrijnwerk	hout, kleinhout verdeling
vensterbanken	geen
datering	20 ^{ste} eeuw
haard	tegen de zuidelijke binnenmuur
haardmantel	twee geprofileerde natuurstenen wangen, een gemetste bakstenen haardwand met rondboogmotief en een geprofileerde houten haardbalk
haardvloer	-strook achteraan: kleine vierkante geglazuurde keramische tegels in groen-geel en zwart -strook vooraan: kleine ruitvormige geglazuurde keramische tegels in groen-geel en bruin
haardboezem	schuin aflopend, vlak bepleisterd
datering	bouwperiode

²³ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

²⁴ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



Oorspronkelijke haardmantel met S-vormige natuurstenen wangen, bakstenen haardwand met rondboogmotief, geprofileerde houten haardbalk, haardvloer van dwars gelegde leien in een dambordpatroon en een schuin aflopende, vlak bepleisterde schouwboezem.



Wand in vakwerk die de achterliggende trap naar de zolder afscheidt. Links een ingebouwde kast onder de trap, rechts de deur naar de hal via het sas. Deurkaders in eik waarschijnlijk gerecupereerd. Plafond van moer- en kinderbalken waarop een 19^{de}- of 20^{ste} eeuwse grenen plankenvloer.



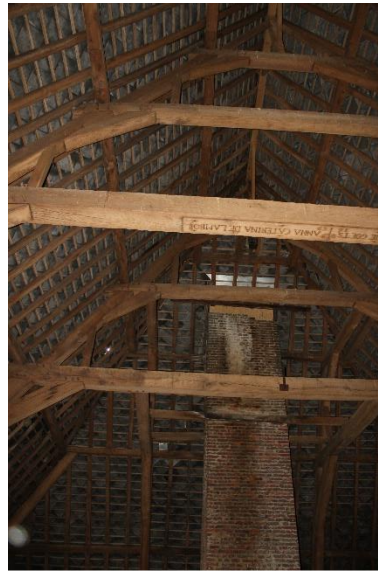
Deur naar de zolder versierd met spiegels met uitgespaarde hoeken. Zoldertrap met bovenkwart.

niveau	eerste verdieping
nr. vertrek	V4: kamer ten noordwesten De kamer wordt betreden via een sas opgetrokken uit geschilderd vakwerk, rechts toegang tot de zolder.
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 4

vloer	eikenhouten plankenvloer van verschillende breedtes
plint	geen
datering	bouwperiode ²⁶
plafond	bepleisterde moer- en kinderbalken, witgeschilderde grenen beplanking; vermoedelijk in oorsprong volledig bepleisterd
datering	dragende structuur van de bouwperiode, de grenen beplanken van de 19de- of 20 ^{ste} eeuw
wanden	-kalkbepleistering, geschilderd; -sporen van een zwarte geschilderde plint van ca. 40cm; -rechts van het sas een bepleisterde, rechthoekige nis.
deur naar hal	paneel deur zijde kamer ontbreekt (paneel deur zijde hal zie V0)
deurkader	verwijderd
deur in de vakwerkwand naar de kamer	opgeklampte deur, bruin geschilderd geprofileerde eikenhouten deurkader, gebeitst (gerecupereerd?)
deur naar de zolder	paneel deur in eikenhouten, spiegels met uitgespaarde hoek
datering	19 ^{de} eeuw
deur in de kamer naar bergruimte onder trap	opgeklampte deur, bruin geschilderd geprofileerde eikenhouten deurkader, gebeitst (gerecupereerd?)
vensters gevel 2	rechthoekige kruisvensters in een getoogde nis, bovenlicht dichtgepleisterd
aantal	één
schrijnwerk	hout, kleinhoutverdeling
vensterbanken	geen
datering	20 ^{ste} eeuw
vensters gevel 3	rechthoekige kruisvenster in een getoogde nis, bovenlicht dichtgepleisterd
aantal	één
schrijnwerk	hout, kleinhout verdeling
vensterbanken	hout
datering	20 ^{ste} eeuw
haard	tegen de zuidelijke binnenmuur
haardmantel	twee geprofileerde natuurstenen wangen, een gemetste bakstenen haardwand met rondboogmotief en een geprofileerde houten haardbalk
haardvloer	op de kant gelegde leien in dambordpatroon
haardboezem	schuin aflopend, vlak bepleisterd
datering	bouwperiode

²⁵ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.

²⁶ Met de bouwperiode wordt begrepen ca. 1658.



De eikenhouten kapconstructie (laatste foto van Team Herman Van Meer, 2010).



De kapconstructie is gedateerd en gesigneerd met de naam van de opdrachtgeefster.

niveau	zolder
nr. vertrek	Z0
nr. grondplan	bijlage 3: grondplan 5

trap naar zolder	trap met bovenkwart in eikenhout
vloer	smalle grenen plankenvloer
datering	19 ^{de} - of 20 ^{ste} eeuw
kapconstructie	-imposante en intacte kapconstructie bestaande uit drie schaargebinten met krommers voor het langsschild, per gebint drie jukken en een nokgebint; twee gedeeltelijke spanten voor het oostelijk en westelijk eindschild; bewaarde gordingen en kepers opmerkelijk: er zijn geen telmerken of merktekens terug gevonden; -houten plank met opschrift aan de onderzijde van de onderste fliering van het middelste spant: 'DUER DIE GRACIE GOETS 16 - 59 ANNA CATERINA DE LAMBOIJ'.
materiaal	eikenhout
datering	1659
wanden	metselwerk met resten van een afwerkingslaag
venster gevel 1	bolkozijn
schrijnwerk	hout, vernieuwd
hang- en sluitwerk	vernieuwd
dakvensters	
aantal	twee aan de voorzijde, één aan de achterzijde
schrijnwerk	houten luiken met staartgehengen
schouwen	twee vrijstaande bakstenen rookkanalen, onderaan bepleisterd

²⁷ De grondplannen en nummering werden overgenomen uit de studie: Team Herman Van Meer – architecten & co, *Architectonische studie. Analyse en masterplan*, Hasselt, 2010, p. 4 – 20.